

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
47/2014
22. november 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ČO KOMU PRINIESLI
KOMUNÁLNE VOĽBY
Strana 3. a 5.

JE ZVÁZOK MUŽ A ŽENA
NEPATRIČNÝ PREŽITOK?
Strana 5.

ZA TRIDSAŤ STRIEBORNÝCH
VYMIEŇAME PÔDU A VODU
Strana 5.

VLASTIVEDNÁ VÁŠEŇ
DRAHOŠLAVA MACHALU
Strana 8.

JUNÁK, ČO SA OHŇAL
ŠABLŔOU AJ SLOVOM
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Počas novembrových dní sme boli svedkami mnohých slávností spojených s udalosťami pred štvrtstoročím. Každý, kto to zažil, má na to svoje spomienky, boli to nezabudnuteľné dni. Je len málo národov, ktoré v jednej jedinej generácii zažili také dramatické chvíle a citové vypätie ako tí občania, ktorí prežili august 1968 a november 1989. Iste sa to odrazilo na osudoch rodín tak, aby o zmysle týchto udalostí mohli rozprávať mladším – aby to moderná doba so svojim prudkým tokom neodplavila.

Pre Slovensko a jeho obyvateľov to znamenalo aj to, že sme sa zasa ocitli v tábore víťazov – pred štvrtstoročím sa skončila totiž aj studená vojna. Studená vojna stála na konfrontácii dvoch systémov – a jeden z nich zanikol z mnohých príčin nenávratne. Po skončení studenej vojny zostal len jeden víťaz, len jeden systém. Dnes naň hľadíme v mnohom kriticky, ale faktom je, že v tábore víťazov studenej vojny sme sa ocitli aj my.

Kým v roku 1944 sme si vstupenku do tábora víťazov doslova vybojovali krvou, do tábora víťazov studenej vojny sme sa dostali ak nie bezpráčne, tak iste nie krvavo. Vďaka zmeneným geopolitickým pomerom sme si vytvorili po prvý raz slovenský štát bez toho, aby do toho zasahovala cudzia moc či veľmoc ako vždy predtým. Iná otázka je, čo robíme s tým víťazstvom. Geopoliticky vzaté sme vo víťaznom táboře, nepatríme medzi porazených.

Vždy v slovenskej minulosti sme sa pri zlome vydali cestou čistiek – dôsledne sme likvidovali ľudákov, aby sme potom pozametali buržoáznych nacionalistov, či povešali sionistov, väzenské päťdesiate roky sa trebárs pre kardinála Korca skončili až v roku 1968 – a potom sme likvidovali pravicových oportunistov, veriacich a iných nepriateľov socializmu. Po roku 1989 zasa kto kedy prišiel pod ruku. Ale malý národ nestojí na víťazstvách, ale na schopnosti využiť ich, neprehrať ich.

Dušan D. KERNÝ

Už niet času ani plakať, ani sa hnevať, ani zanevrieť na Maticu VÝZVA MATIČIAROM: POMÔŽME SI SAMI!

Maroš SMOLEC, šéfredaktor SNN – Foto: MS - faximile darovacej listiny

Koncom septembra, presne 27. 9., sme v Slovenských národných novinách uverejnili výzvu podpredsedu Matice slovenskej Jozefa Šimonoviča Pomôžme si sami. Ide o dobrovoľný členský príspevok od maticiarov na financovanie jedine maticínych aktivít. „Finančná situácia v Matici nie je optimálna. Napriek opatreniam, ktoré sme prijali, stále chýbajú zdroje na rozvojové maticíne aktivity. Preto som túto výzvu adresoval všetkým maticiarom,“ uviedol podpredseda MS. Za niečo vyše mesiaca sa vyzbieralo už vyše dvetisícšesťsto eur.

Milan Bobuľa	10,00
Blažena Stachovičová, Stachovič	20,00
E. Michalčíková, M. Michalčík, Trnava	20,00
A. Jevčák	10,00
Vojtech Lukáč, Vranov n. T.	100,00
Anna Tatíková, Trenčín	20,00
Milan Lukáč a Marta Lukáčová	10,00
Eduard Mokroš, Hliník n. Hronom	20,00
Štefan Skladan, Hliník n. Hronom	10,00
Ing. Pavel Hudec, Trnava	30,00
Alžbeta Moravčíková, Stráňavy	10,00
Elena Šebová, Bratislava	10,00
Korbelová Jozefína, Bratislava	20,00
Andrej Strýček, Košúty	100,00
Maroš Smolec, Bratislava	900,00
Marián Tkáč, Bratislava	1 000,00
Štefan Martinkovič, Bratislava	10,00
Šimonovič	20,00
D. Suchá - MO Staré mesto, Š. Suchý - MO Jarovce	10,00
Anna Smutná - MO Detva	10,00
Lukáš Hrončík - OMM Zv. Slatina	10,00
Ján Špringel - MO Zv. Slatina	10,00
Martin Fejko - MO Davidov	10,00
Ján Šeman - OMM Dlhé Klčovo	10,00
Viera Smutná - MO Zvolenská Slatina	20,00
Marek Hanuska - OMM a MO Zvolenská Slatina	10,00
Ondrej Smutný - OMM Zvolenská Slatina	20,00
Mária Pirošková - MO Bratislava Dubravka	20,00
Anežka Gátová, Otto Gáta - MO Plevník Drienové	10,00
Milan Pikalik	10,00
Eva Kevická	12,87
J. Magdičová - MO Z. Slatina	10,00
Dr. Hučko Milan, Zvolenská 19, 036 01 Martin	10,00
Huščková Lýdia, Zvolenská 19, 036 01 Martin	40,00
Đuriš Andrej, Hospodárska 2, 949 01 Nitra	20,00
Stanislav a Mária Tkáčovci, Ružová 11, 080 01 Prešov	30,00
Ing. Sládečka Dušan, Durčianska 12, 945 05 Nitra 5	20,00
František Mikloško, Štúrova 6, 976 60 Polomka	15,00
Komora Viliam, MO Turčianske Jaseno	10,00
Celkom spolu	2 657,87

Najviac vložili predseda Matice Marián Tkáč a predseda dozorného výboru MS Štefan Martinkovič. Obaja po tisíc eur, pričom M. Tkáč z nich už sto eur daroval za Maticu na cenu za najlepší film na filmovom festivale v Čadci v septembri. Ako ďalej garantoval J. Šimonovič, nad účtom bude mať dohľad on spolu s komisiou. Po dohode so správcou Matice sa z neho nebude čerpať na iné ako na výlučne podporné aktivity maticínych miestnych odborov.

■ AKTUÁLNA SITUÁCIA

„Keďže som presvedčený, že Matica slovenská bola a je zriadená pre členov Matice, združených v miestnych organizáciách (MO), a nie pre členov vedenia, treba ich činnosť podporovať aj finančne. V rozpočte vzhľadom na finančnú situáciu v Matici niet na túto činnosť peňazí. Preto vznikla táto myšlienka – Pomôžme si sami. DARUJME MATICI SLOVENSKEJ KAŽDÝ Z NÁS 10 eur! Mnohí môžete poukazovať na zbierku v minulosti (Národný poklad, Alweg a podobne). Vždy sa rozplynuli, zmizli, rozkradli sa. Napriek tomu beriem na seba zodpovednosť a sľubujem vám, že všetky vyzbierané finančné dary, ktoré prídu na účet č. IBAN: SK4302000000350000427362, budú použité výlučne na potreby regionálnej kultúry – teda maticíneho života v regiónoch – nie v jej centrále. To vám sľubujem a ručím

za to sám sebou, svojím menom, svojou čťou. Uistujem vás, že urobím všetko preto, aby sa odhalili všetci tí, ktorí Maticu slovenskú do tejto situácie priviedli,“ garantuje J. Šimonovič.

■ DARCOVIA PRIBÚDAJÚ

Za relatívne krátky čas darovalo Matici dobrovoľný členský príspevok až štyridsaťšesť maticiarov. Z bankového účtu sa zatiaľ nečerpali nijaké zdroje. Podpredseda aktuálne kreuje komisiu, ktorá bude dohliadať na tento účet a rozhodovať, na čo sa zdroje použijú. Uverejňujeme zoznam aktuálnych darcov s poďakovaním zo strany vedenia MS. ĎAKUJEME. O vývoji zbierky budeme naďalej informovať.

Ak sa rozhodnete na uvedený účet, ktorý spravuje výlučne J. Šimonovič, previesť peniaze bankovým prevodom alebo vkladom, do poznámky pre adresáta uveďte svoje celé meno a miestny odbor Matice slovenskej. Ak budete vkladať dary za viacerých maticiarov a ich zoznam mien sa nevnesie do poznámky bankového prevodu, pošlite list alebo email priamo podpredsedovi J. Šimonovičovi s výškou darovanej sumy a so zoznamom darcov, aby dokázal platbu spárovať.

Kontakt: Matica slovenská,
Jozef Šimonovič,
P. Mudroňa 1, 036 01 MARTIN
Email:
simonovic.jozef@gmail.com

3 OTÁZKY PRE:

Petra KERLIKA, rytiera Rádu Bielej ruže, prekladateľa a publicistu

Ako tvorcovia kultúry netaháme za jeden povraz

• **Prekladáte z finčiny, zo švédčiny, z nórčiny, ale aj z angličtiny. Pôsobíte ako posledný česko-slovenský veľvyslanec vo Fínsku, za čo vám prezident tejto krajiny udelil pred dvomi rokmi titul rytiera a Rád I. triedy Bielej ruže Fínska. Môžete nám teda priblížiť severský model financovania kultúry...**

Všetky politické strany tam dohodli, že existujú takzvané „nemorálne peniaze“, a za tie považujú zisky z lotérií, hracích automatov a kasín. Princíp, ktorým tie peniaze rozdeľujú, je taký, že čistý zisk po zdanení sa posielajú na extra účet a je delený nasledovne. Päťdesiat percent ide na kultúru, vrátane ich Národného divadla,

dvadsať percent ide na vedu, päťdesiat percent na prácu s mládežou, päť percent na šport, ale podotýkam len a len amatérsky, no a zvyšok je rezerva. Športy ako hokej či tenis a podobne sa financujú výlučne z komerčných zdrojov.

• **Pracovali ste začiatkom deväťdesiatych rokov na ministerstve kultúry. Skúšali ste ponúknuť tento model ako inšpiráciu?**

Samozrejme že som vypracoval podklady. Lenže my sme už vtedy strácali štátny monopol nad hazardom, vzápätí sa menili ministri a napokon zrejme nebola ani politická vôľa ísť touto cestou. Podotýkam, že vďaka svojmu modelu si môžu Fíni dovoliť vyplácať kvalit-

ným spisovateľom aj dvojročné stipendia vo výške priemernej mzdy.

• **V čom vidíte hlavné problémy v slovenskej kultúre a jej tvorcoch?**

Hlavným problémom je to, že slovenskí umelci, a spisovatelia zvlášť, ako keby nevedeli ťahať za jeden povraz. Je tu množstvo partiálnych záujmov, ale aj osobných animozít, a výsledkom je roztrieštenosť a prakticky neschopnosť dohodnúť sa s výkonnou mocou na zmysluplnom modeli financovania. Povedzme takom, aký majú v Škandinávii, v ktorej sa účinnosť podpory kultúry a umenia viditeľne prejavuje na jej vysokej úrovni.

Zhovárал sa Maroš M. Bančej
Foto: archív

V SNN 48/2014
SI PREČÍTATE

- Ani po štvrtstoročí nepoznáme miesto posledného odpočinku Andreja Hlinku
- Slovák z Čiernej Hory M. SPEVÁK: Udržať si reč v cudzine je nesmierne náročné
- Tvorba Emila Belluša sa stala hodnotnou súčasťou slovenskej národnej kultúry

R - 2014059

„Muži aténski“ v našom parlamente tentoraz predvádzali trúchlohru Počítačový tomograf bol iba kulisa

Ivan BROŽÍK – Karikatura: Ľubomír KOTRHA

„V každom človeku je slnko, len ho nechať horieť,“ boli podľa Platóna posledné Sokratove slová po vypití bolehľavu. To bol epilóg jeho slávnej obhajoby. Iná obhajoba, obhajoba predsedu vlády a jeho ministrov, sa odohrala na Slovensku počas uplynulého vikendu.

Nebola slávna, ani nikdy nebude. Predvečer dvadsiateho piateho výročia novembra 89 bola viac pochmúrnou ukážkou zlých politík, akých by sa občania Slovenska už konečne radi zbavili, ako iba očakávanou parlamentnou matematikou. Klepsydra odkvapkávala čas v nekonečnom množstve kvapiek. A v kuli-se nekonečného množstva slov. „Pre vás je to oveľa ľahšie ako pre mňa. Mne sa tu stúpa na krk, a nie vám,“ povedal uvážlivo a pokojne na začiatku svojej slávnej obhajoby Sokrates žalobcom.

■ KTO SI BEZ VINY

„Hovoríte o mafii. Aké slová mám použiť ja na to všetko, čo ste navysťovali so štátnym strategickým majetkom? Vy nie ste morálka,“ zdôraznil predseda vlády Robert Fico vo svojom hodinovom vystúpení na

mimoriadnej schôdzi NR SR s tým, že súčasná opozícia už podľa neho stratila morálne právo kritizovať vládu za individuálne pochybenia, ktoré sa môžu stať. „Kto robí, robí aj chyby,“ poznamenal premiér a vyhlásil, že opozícia má na hlave viac masla ako Smer-SD. Iniciátori mimoriadneho rokovania parlamentu sa dostali k slovu až po šiestich hodinách. Po šiestich hodinách v znamení: „To nie my, ale vy...“

■ PODSTATNÉ NEZAZNELO

Škandál, ktorý spustil zamýšľaný nákup predraženého centrálneho tomografu pre nemocnicu v Piešťanoch, odkrýval počas viac ako štyridsiatich ôsmich hodín jednu vrstvu politickej špiny na Slovensku za druhou. Živnostník sa pýta, prečo musí mať registrovanú živnosť na Slovensku a mesačne odvieť po-

lovicu svojho zárobku na dôchodok a zabezpečenie zdravia. Pýta sa, prečo môžu určité osoby mať firmy niekde v Belize a obchádzať daňové zákony. Občan sa pýta, prečo sa musia výberové konania vyhodnocovať príslušníkmi strany a na základe straníckych zámerov, prečo musia byť v dozorných a správnych radách straníci alebo tí, ktorí sú odmenení za službu strane. Ľudia sa pýtajú, prečo našej demokracii tak rastie brucho, prečo je taká – prepytujem za výraz – nenažraná. Je smutné, že odpovede na tieto otázky nezazneli.

■ BEZMOCNÁ MOC

Kultúra dialógu sa stráca priamo úmerne s absenciou argumentov. Na oboch stranách. Iba jeden jediný zo sto päťdesiatich poslancov a občas prítomných členov vlády sa o ňu aspoň pokúsil – minister Marek Ma-

ďarič. Jeho ponuku na dialóg však tí, čo prišli súdiť, odmietli, alebo – ešte horšie – nepochopili. Verejnosti čoraz viac začalo unikať, že toto rokovanie, aj keď oficiálne nazývané schôdza o odvolaní premiéra, bolo fakticky rozpravou o predsedovi parlamentu Pavlovi Paškovi. Lebo slovenská demokracia podľa sloganu „vyhraj voľby a môžeš všetko“, umožňuje aj to, aby väčšina ani len neschválila akýkoľvek návrh na odvolanie kohokoľvek, okrem predsedu vlády.

■ CHÝBA KONTROLA

Slovensku chýba účinná možnosť kontroly. Nielen personálnym sfunkčnením Najvyššieho kontrolného úradu SR, ale najmä neexistujúcou politickou pluralitou. Teda v tom, čo občania na námestiach ako najhlavnejšie žiadali už pred štvrtstoročím. Smutné je, že z historického pohľadu jej na Slovensku nie je schopný nikto zo súčasných stálic politiky. Ani z časti napravo od stredu, ani zo stredu, ani z časti naľavo od stredu.

Občania pochopili základné poslanie komunálnych volieb Samosprávy naznačujú súmrak partokracie

Ivan BROŽÍK - Foto: TASR

Komunálne voľby 2014 sú minulosťou. Do našej spoločnosti však priniesli minimálne dve všeobecné novinky. Účasť na takomto hlasovaní v porovnaní s minulými voľbami je vyššia, niekde až o desať percent. Občania tiež vkladajú väčšiu dôveru do rúk nezávislým kandidátom.

Podľa Štatistického úradu SR získala strana SMER-SD iba dvadsaťdeväť percent starostovských kresiel. Nezávislí kandidáti takmer tridsaťosem percent. Z pravicových strán najviac získalo KDH, ale ani to samotné neprekročilo hranicu päť percent. Jedným z významných odkazov volieb je aj biedny výsledok najrôznejších koalícií. Ľudia ich vnímajú ako „pánske huncútstvo“ a podľa toho aj hlasovali. Výsledok je už takmer na úrovni štatistickej chyby.

■ HLAVNÉ MESTO

Bratislavčania odmietli byť svedkami najrôznejších straníckych záujmov a zvolili si neočakávané Iva Nesrovnala, nezávislého, ktorý rozhodne ešte minulé týždeň nebol nijakým volebným favoritom. Dali mu prednosť pred končiacim Milanom Ftáčnikom

a kandidujúcim Milanom Kňažkom. Milan Ftáčnik pripomenul, že mesto odovzdáva v lepšom stave, v akom bolo v roku 2010. „Mesto je na tom lepšie z hľadiska zadĺženosti, omnoho lepšie z hľadiska transparentnosti a má k dispozícii

peniaze na projekty, ktoré určite pomôžu zlepšiť tú kľúčovú otázku, ktorá trápi Bratislavu, a to je doprava,“ podotkol s tým, že minimálne v týchto troch veciach sa mesto posunulo dopredu. „Ja mám pocit, že sme urobili všetko

pre to, aby sme tomuto mestu dali to, čo treba. V tej situácii, v akej sme boli štyri roky, sa pravdepodobne ďalej dostať nedalo,“ myslí si Ftáčnik. Na úrovni mestských častí Bratislavy svoju baštu stratila SDKÚ-DS v Starom Meste, kde starostku Rosovú nahradil nezávislý Rado Števíčik.

■ VOLILI ZMENU

Najviac asi vyjadrili túžbu po zmene voliči v mestách a obciach Trnavského kraja, ako aj v samotnej Trnave. Aj keď sa Trnava dlhé roky považovala za baštu KDH, tieto voľby ukázali, že časy sa zmenili. Kandidát širokej pravicovej koalície Ján Žitňanský totiž tvrdo prehrál s nezávislým kandidátom, tridsiatnikom Petrom Bročkom. Ten podľa dostupných informácií mal len jeden bilbord a celé jeho náklady na kampaň boli iba zlomkom toho, čo do tohto súboja investovali tak pravicové strany, ako aj Smer-SD. Zaujímavosťou je, že takmer po štvrtstoročí skončil vo funkcii aj primátor Štúra Ján Oravec, ktorého nahradil nezávislý kandidát. Rekordmanom v komunálnych voľbách na Slovensku je však starosta obce Štrba Michal Šýkora, ktorému dali občania dôveru už po deviaty raz za sebou.

„Ja som pôvodne ani nechcel kandidovať, rozhodol som sa opäť vstúpiť do komunálnych volieb kvôli univerziade, ktorá sa má na budúci rok konať aj vo Vysokých Tatrách,“ zdôraznil Šýkora s tým, že sa teší na nasledujúce štyri roky a verí, že bude mať dostatok síl, aby obnovil celý športový areál na Štrbskom Plese a dotiahol tam významné celoeurópske, prípadne celosvetové športové podujatie.

■ RÓMSKY PRÍKLAD

Hoci agentúry aj médiá už tradične v deň volieb prinášali informácie o kupovaní hlasov najmä v sociálne odkázaných volebných okrskoch, čosi sa zmenilo aj u samotných Rómov. Príkladom môže byť Plavecký Štvrtok. Tamajším staronovým starostom sa stal Ivan Slezák. Ivan Slezák bol jedným z piatich kandidátov na starostu. Na voľbách sa zúčastnila vyše polovica z tisícosemsto oprávnených voličov v obci, konkrétne 55,33 percenta. Starosta Slezák je známy svojím nekompromisným, ale korektným postojom voči drobnej kriminalite a všeobecnému neprispôbeniu sa niektorých Rómov v obci. Napriek tomu sa tam na voľbách zúčastnilo z tristo deviatich Rómov až dvestošesťdesiat.

VŠIMLI SME SI

Stimul je krásne slovo. Ak sa pod ním skrýva finančná injekcia či úľava na dani, pôsobí ešte krajšie. Čosi však na tých našich slovenských ekonomických stimuloch nesedí. Vlastne, ony sú viac neslovenské ako slovenské, pretože je priam zázrak zachytiť informáciu o tom, že náš štát poskytol ekonomický stimul aj nejakému nášmu slovenskému podnikateľskému subjektu.

Prečo sa pomáha iba cudzím?

Nuž, a potom je tu aj iný pohľad. Prečo nestimulovať živnostníkov, ktorí v podnikaní ručia za prípadné škody celým svojím majetkom, väčšinou iba bytom či autom? Stimulujeme tých, ktorí majú ručenie tak alebo onak obmedzené či vymedzené, teda podporujeme z peňazí nás všetkých aj tých nešťastných živnostníkov, ktorým nikto neplatí faktúry, lebo nemusia. Veľkých podnikateľov, ktorým v prípade spôsobenia škody pre úpadok nikto nevezme ani len kvetináč z okna. Založia inú firmu, vytunelujú aj s dotáciami a so stimulmi, zamestnancov nevyplatia a po čase – podľa niekam inde. Azda dvadsať až dvadsaťpäť percent zahraničných investorov prišlo na Slovensko s tým, že mali nejaké stimuly. Teda zvýšili investori sú na Slovensku z nejakého dôvodu. Ale z akého? Stimuly sú niečo navyše, ktoré by mali vlastne regulovať naozaj strategické investície, ktoré sú pre nás mimoriadne dôležité. Na druhej strane – prečo každý štvrtý zahraničný investor dostane od štátu podporu na podnikanie? Ako by taký pomer vyzeral v prípade živnostníkov? Prízvukujeme, našich domácich živnostníkov, ktorí platia odvody do nášho systému? V každom prípade tu však nejde iba o etický problém uprednostňovania „veľkých a zahraničných“ pred „malými domácimi a zraniteľnými“. Ide o deformovanie hospodárskej súťaže. V nerovnakých ekonomických podmienkach nemá náš malý podnikateľ šancu konkurovať silnému zahraničnému subjektu s celým zoznamom ekonomických výhod a úľav.

(ib)

Štvrté vydanie životopisného profilu Jozefa Tisa od Milana S. Ďuricu Udelenými výnimkami zachránil tisícky Židov

Vysoko vzdelaný súčasný slovenský, ale pokojne môžeme konštatovať aj európsky historik je bezpochyby univerzitný profesor Milan S. Ďurica. V emigrácii pôsobil ako profesor Dejín strednej a východnej Európy na Univerzite v Padove, po návrate na Slovensko je profesorom Cirkevných dejín na CMBF UK v Bratislave a šéfuje Ústavu dejín kresťanstva. Ani jeden z terajších žijúcich slovenských historikov neprešiel toľko európskych archívov, aby v nich získal informácie a dokumenty o prvom slovenskom prezidentovi Dr. Jozefovi Tisovi ako on.

Po páde socializmu sa na Slovensku objavovali protichodné hodnotenia prvého slovenského prezidenta – od obdivovaného kandidáta na svätorečenie až po vojnového zločincina. Historik Milan S. Ďurica svoje získané poznatky zo zahraničných, ale aj zo slovenských archívov v roku 2006 uverejnil v šesťstostranovej knihe Jozef Tiso 1887 – 1947 Životopisný profil.

Slovensko má stále aktívneho a publikujúceho profesora Ďuricu. Životopisný profil Jozefa Tisa, vydaný v roku 2006, rovnako spochybňovali, ale zakázať nemohli. Dr. Milan S. Ďurica knihu dopĺňal o ďalšie nové dokumenty a pozitívne informácie o našom prvom prezidentovi. Šiesteho novembra tohto roku za účasti zástupcov Ústavu

ČO INÍ NEPIŠU

dejín kresťanstva na Slovensku a vydavateľstva Lúč v preplnenom bratislavskom refektóriu Milosrdných bratov uviedol na knižný trh štvrté vydanie životopisu prezidenta Tisa. Podujatie moderoval Ján Košíar, knihu recenzoval mladý historik Martin Lacko a úryvok z nej prečítal podpredseda Matice slovenskej Jozef Šimonovič.

Autor sa v knihe takpovediac do detailu dotýka závažných tém, ktoré riešil prezident prvej Slovenskej republiky. Jednou z najchúlostivejších je kapitola Tiso a Židia. Čitateľ sa v nej dozvie,

aký bol vzťah prezidenta k Židom. Tiso vnímal Židov ako vykorisťovateľov slovenského ľudu a ako politik sa snažil znižovať ich vplyv, ale nikdy nesúhlasil s ich fyzickou likvidáciou. To potvrdil pred súdom v Jeruzaleme aj vrchný nemecký židobijec Adolf Eichmann. Doslova povedal: „Tiso ako kňaz nechcel s tým mať nič spoločné.“ Navyše prezidentskými výnimkami zachránil tisíce Židov. Stále mu vyčítajú aj to, že sa stretával s Hitlerom. Ved' s ním sa stretávali aj predstavitelia demokratického Anglicka, Francúzska i komunistického ZSSR.

Pred skončením podujatia stál pri stole autora Milana S. Ďuricu dlhočinný rad záujemcov, čakali na jeho podpis do knihy. Slovenské médiá, ani štátne, ani súkromné, nemali o túto akciu záujem. Možno preto, lebo nie je pre ne celebritou. Možno bude treba na takéto podujatia priviesť polonahú zlatokopku, potom sa o ňom zmienia.

Ján SMOLEC

NÁZORY

Debakel straníckej pravice

Roman MICHELKO

Základným posolstvom komunálnych volieb je, že pravicové straníctvo utrpelo debakel. Za tých takmer dvadsaťpäť rokov nehanebného drancovania veľkých miest si zvykli na bohorovnosť. Kým v starom Ríme dokázal cisár aj z koňa urobiť senátora, tak donedávna platilo, že v Bratislave si za poslanca či primátora modrí mohli presadiť aj vrece zemiakov, ak malo tú správnu stranícku podporu. To už dnes tak úplne neplatí. Ukázalo sa, že stratégia pravice vytvárá široké pravicové bloky, len aby „zastavili Smer“, ak zároveň neponúknu dôveryhodnú a kompetentnú osobu, už neúčinkuje. Ak teda komunálky mali byť referendum o Smere, tak pre pravicu dopadli veľmi zle.

Politika vie byť veľmi nespravodlivá. Milan Ftáčnik urobil pre

sanáciu Bratislavy po dvadsaťročnom bašovaní pravice obrovskú prácu. Mesto stabilizoval a svojmu nástupcovi ho odovzdáva v podstatne lepšej kondícii. Len mierne potešiteľná je skutočnosť, že ho odovzdáva osobe, ktorá je menším zlom. Ak už Bratislavčania volili, ako volili, je lepšie, že post primátora získal síce Ftáčnikov tvrdý kritik, ale predsa len človek, ktorý sa v komunálnej problematike orientuje. Nakoniec, bude veľmi zaujímavé sledovať, ako sa Nesrovnal vyrovná s problémami, ktoré mu za vyše dvadsať rokov pripravili jeho pravicoví súkmeňovci. Hrozilo, že nekritická bratislavská masa zvolí za primátora Kňazka. Našťastie si väčšina voličov nakoniec uvedomila, že poslať do extrémne náročnej funkcie takmer sedemdesiatnika,

ktorý nemá nijakú skúsenosť s vedením samosprávy a ktorý dokáže zaujať akurát tak svojou aroganciou, je viac než nebezpečné. Nakoniec, jeho predstava, že gro svojej funkcie strávi na golfe či tenise a vedenie

KOMENTÁR

mesta bude len taká „bokovka navrch“, by sa mu možno prepiekla pri funkcii prezidenta, ale ako primátor by iste narazil.

O tom, že SDKÚ je v absolútnej agónii, svedčí aj debakel asi najznámejšej komunálnej tváre tejto strany Tatiany Rosovej v Starom Meste. Pohorieť v epicentre epicentra svojej bašty, to je priam výkon, navyše ak nemala ani nijaké veľké kauzy. Ak sme pri Starom Meste, tak Štefčíkova výhra nad Lipšicovým koňom

Grendelom o dvadsaťpäť hlasov musela veľmi bolieť. Podobne poriadne po „čumáku“ (Sulíkovi obľúbený výraz) dostal aj Richard Sulík. Jeho bývalí súkmeňovci Greksa či Augustinič (-ová) sa síce do zastupiteľstva dostali, ale už ako nezávislí. Čo ešte prekvapilo, je, že prepadla súčasná viceprimátorka Petra Džerengová-Nagyová.

Podme však aj k ostatnému Slovensku. Besné mobilizovanie proti Smeru v podstate nikde nespelo. Aj v Prešove zvíťazila kandidátka širokej pravicovej koalície Turčanová ani nie tak pre stranícku podporu ako zásluhou arogancie primátora Hagyariho, ktorý je, mimochodom, všetko iné len nie ľavicár. Kto má trochu pamäť, vie, že je to expredseda extrémne pravicovej Strany konzervatívnych demokratov – jeden čas to bola nástupnícka strana po Miklošovej Demokratickej strane.

Čo treba zvlášť oceniť, je triumf Richarda Rašiho. Takmer päťdesiatpäť percent hlasov v čase extrémne vybičovanej protismeráckej hystérie či teatrálnom sa zbavovaní kandidatury (Bašistová – Siet') v pri-

amom televíznom prenose pre iného pravicového kandidáta (Bauera), len aby zachránili Košice pre pravicu, je výkon, ktorý si zaslúži obdiv. Zároveň je to podnet na zamyslenie sa pre jeho protivníkov. Zjavne ignorovali osobnostný rozmer voľby.

Prekvapil aj debakel KDH v jeho bašte Trnave, kde ich stranického kandidáta Žitňanského doslova deklasoval nonkonformný hipster Bročka. Dvonč v Nitre potvrdil očakávaný výsledok, rovnako ako Choma v Žiline. Tam zaujalo, že totálne prepadol podpredseda KDH Belinský – možno okrem iného aj preto, že sa k rodnej strane v kampani nijako zvlášť nehlásil. Každopádne, svoju kandidatúru si mal rozmyslieť, takýto debakel mu ako straníckej špičke pri presadzovaní sa v strane rozhodne nepomôže.

Komunálne voľby potvrdili tri trendy. Ľudia sú znechutení stranickou politikou, a preto v nebyvalej miere bodovali nezávislí, Smer potvrdil svoju dominanciu medzi politickými stranami a odpisovať ho je veľmi predčasné a nakoniec rozdrobená a slabá pravica len ďalej a milfóvymi krokmi pokračuje vo svojom úpadku.

Komu prekáža tradičná rodina

Maroš M. BANČEJ

Kultúrna vyspelosť národa je úzko naviazaná na ekonomiku a tá je zasa pomerne tesne naviazaná na strednú triedu – teda na ľudí, ktorí tvoria hodnoty. Tí samozrejme nežijú vo vákuu, ale tvoria rodiny. A práve termín „rodina“ či dokonca „tradičná rodina“ ako keby bol v ostatnom čase na indexe. Liberáli a obhajcovia rôznych multikultúrnych, genderových a LGBTI teórií jednoducho tradičnú rodinu pokladajú za brzdu „pokroku“. Rozumej toho ich pokroku. Po celé dvadsiate storočie funkčné manželstvo, muž, žena a deti, tvorili chrbticu spoločenstva. Samozrejme, nič nie je dokonalé a aj v prípade rodín sa našli rozhárané a nefunkčné vzťahy. No model otec, mama, deti sa ukázal ako dosiaľ najnosnejší. A to aj navzdory režimom.

Stredostavovská rodina v susednom Rakúsku žila podľa podobných zásad a v podobnom duchu ako jej náprotivok v socialistickom Česko-Slovensku. Akurát tie večne spomínané banány a zopár iných tovarov boli

POZNÁMKA

u nás ťažšie dostupné. Lenže v týchto rodinách rodičia pracovali, starali sa o deti, dávali ich do záujmových a umeleckých krúžkov, skrátka pripravovali komplexné budúce osobnosti. V tejto súvislosti je alarmujúce ako dnes, dvadsaťpäť rokov od Veľkej nežnej, klesá podľa výskumov čitateľská, ale aj estetická gramotnosť detí. Veď predsa v slobodnej demokratickej spoločnosti by sa malo dieťa rozvíjať prinajmenšom o päťdesiat

percent lepšie ako v časoch totality. A to nespomínam rodinnú súdržnosť, ktorá bola kedysi samozrejmosťou. Keď si moji rodičia začali v šesťdesiatych rokoch stavať rodinný dom, tak ich súrodenci a bližšia rodina úplne logicky prišli pomáhať. Bankové úvery a súkromné stavebné firmy akosi neexistovali. Na jednej strane trvala stavba o niečo dlhšie, na strane druhej nemali rodičia stres zo splátkového kolotoča. A tu sa dostávame k jadru veci. Pre spoločnosť, ktorá je postavená na tvrdom mechanizme zisku, je tradičná, pospolu držiaca rodina prekážkou v biznise. Veď ako by sme došli k tomu, aby si len tak bezúčelne požičiavali rodinne spriaznení ľudia peniaze. No a ich deti, ktoré chodia na hodiny klavíra či na výtvarný krúžok (podotýkam, že za

symbolický poplatok) by náhodou začali odmietať masovú pseudokultúru, nekonečné seriály, bezduché filmy či rôzne reality šou a orientovali by sa na kvalitu. To by potom komerčné médiá prišli o zisky z reklamy, ktorá konzumne vymletým jedincom predáva neustále nové a nové zbytočnosti. No a práve tu sa začína odvíjať história čoraz častejších útokov na tradičné rodinné spoločenstvo. Nie je potrebný otec a mama. Vo formulároch napíšeme rodič 1 a rodič 2, manželstvom nazveme akýkoľvek vzťah dvoch osôb hoci aj rovnakého pohlavia a v budúcnosti možno aj troch či štyroch. Veď ako k tomu prídu bisexuáli, keď k naplneniu svojich manželských túžob potrebujú muža aj ženu. Kultúrna úroveň národa sa skrátka meria niečím iným ako z reťaze utrnutým liberalizmom a čudsnými sociálnymi experimentmi. Náš slovenský bard Pavol Országh Hviezdoslav napísal prvé básne v maďarčine. Po krutom zistení, že im jeho mama nerozumie, sa zabožil, že už bude písať iba v slovenčine. Aj to je teda zásluhou dnes zosmiešňovanej tradičnej rodiny.

SAM VOJAK V POLI TIKE

SPOZA OPONY

Pred necelým štvrtstoročím začali vychádzať opäť matičné noviny. Mali veľkolepého predchodcu. Bolo to Matičné čítanie. Svedectvo o ňom a jeho autoroch, po roku 1968 zakázaných, uverejnila v skvelej eseji – spomienkach – Iva Kadlečíková pod názvom Čítanie myslenia. Vydal jej to Oleg Pastier. O terajších novinách nijaké spomienky nevyšli. Chcem teda prispieť troškou do mlyna o rubrike Spoza opony. Pred desaťročiami som ju dostal do vienka. Nejde mi o výrocie. Naopak. Píšem kvôli horúcim aktualitám, ktoré nás učia zemepis nielen ako geografiu, ale aj ako zemepis politický.

Veď je to priam neuveriteľné, ako prudko sa mení svet a pojmy. Napríklad niektorí hovoria o separatistoch na východnej Ukrajine, ale rovnaké slovo – separatisti – používali, keď išlo o referendum o nezávislosti Škótska od ostatnej Británie, teda škótski

separatisti. A samozrejme nacionalisti. Teraz je zasa v popredí hlasovanie Kataláncov, či chcú mať samostatný štát a či má byť nezávislý od Španielska. Tiež sú to separatisti,

Prečo nám treba zemepis

Dušan D. KERNÝ

nacionalisti, hlasovanie je nelegálne, protiústavné. Rozdiel medzi Ukrajinou a Škótskom či Katalánskom je, že samozrejme nikomu ani len na um nezíde organizovať vojenskú „protiteroristickú operáciu“ ani proti katalánskym či škótskym separatistom.

Jeden z prvých textov do rubriky Spoza opony som napísal práve o Katalánsku. Bolo to v čase zániku federácie a mne sa chcelo ukázať európsky príklad snahy o svojbytnosť.

ústavný zánik federácie, smrteľne vážne hovorili: za toto vás budeme súdiť a obesia vás. Veľmi sa mi chcelo uviesť európsky príklad, fakty, ktoré by ukázali, že na Slovensku nemusí ísť nevyhnutne o protieurópsky pohyb, ale naopak. Preto som sa zaujímal opäť o Škótsko či Írsko. Kto si dnes ešte pamätá tú záľahu slov o slovenskom nacionalizme, separatizme, protieurópskosti, neschopnosti pochopiť integrujúcu sa Európu a snahe ťahať sa k Rusku

do Ázie? Veď inak sa o nás ani nehovorilo a nepísalo.

Práve preto ma zaujal európsky vývoj. Katalánsky bol jedným z nich. Ako to tam vyzeralo, sa už presvedčili desať-

ten istý slovník, aký sa používal pri vzniku Slovenskej republiky. Azda nechceme tvrdiť o Katalánsku či Škótsku, že sa stanú čiernymi dierami Európy? Pretože stará aj nová európska komisia v Bruseli sa už dala počuť, že ich neuzná, že nový štát by nebol nástupníckym štátom, ale by bol znovu prijímaný do EÚ so súhlasom všetkých členov – napríklad aj Španielska.

Katalánčina bola v rokoch 1939 – 1974 zakázaným jazykom, dnes šesťsto katalánskych spisovateľov a predstaviteľov kultúry podporilo vyhlásením samostatnosť. Jednoducho možno je to tak, že pre nich zaniká dvojaká španielsko-katalánska identita a ostáva len jedna. A to je pre nás na Slovensku teraz proces viac ako zaujímavý, je to európsky proces. Proces u nás ešte neskončený. Pričom u nás ide o zásadný rozdiel. Nielen medzi slovenskou a česko-slovenskou, ale aj čechoslovakistickou identitou. Katalánsky či škótsky neskončený proces je pre nás viac ako poučný.

SEBAOBRANA

Spolunažívanie väčšiny populácie slovenských občanov a rómskej menšiny na Slovensku je problematické najmä pre kriminalitu časti rómskej populácie. Okrem toho v spoločnosti prevláda názor, že pracujúca vrstva žije zo svojich daní predovšetkým mnohočetné rómske rodiny, ktoré poberajú neprimerané sociálne dávky. Spoločnosť INESS nedávno vypracovala analýzu, v ktorej chce dokázať, že za problémy vo verejných financiách v segmente sociálnych dávok nie je zodpovedná práve rómska menšina. V prieskume spoločnosť skúmala čerpanie dávok v okresoch, v ktorých žije najviac slovenských Rómov. Podľa Atlasu rómskych komunít žije na Slovensku štyristotritisíc Rómov, čo je 7,4 percenta občanov Slovenskej republiky.

Kvapky v mori?

Podľa analýzy rómska problematika v SR je v prvom rade sociálnym, a nie fiškálnym, teda rozpočtovým problémom. To teda potvrdzuje, že zo strany väčšiny pri kritickom pohľade na časť neprispôsobivých Rómov nejde o rasizmus pre farbu pleti.

Čísla hovoria, že sumy, ktoré sú vyplácané do okresov s dvomi tretinami rómskej populácie, tvoria 2,2 percenta verejných výdavkov (578 miliónov eur), pričom príjemcami nie sú len Rómovia. To je približne suma, ktorú podľa portálu Plytvanie.sk štát každoročne vyplýva pri neefektívnom verejnom obstarávaní alebo verejných transferoch. Dávky v hmotnej núdzi sú ročne celkovo vyplácané poberateľom (nielen Rómom) v sume približne 270 miliónov eur. Predstavuje to asi jedno percento všetkých verejných financií.

Rodiny s viac ako so štyrmi deťmi poberajú dávky v hmotnej núdzi s príplatkami necelých 17 miliónov eur ročne. Takéto viacdetné rodiny tiež dostávajú cez prídavky na dieťa 15 miliónov eur ročne. Podobne ako v prípade dávky v hmotnej núdzi ide vraj len o kvapku v mori verejných financií, keďže len v roku 2014 chýba štátu k vyrovnanému rozpočtu 147-násobok tejto sumy.

Podľa analýzy odhadujú autori celkové fiškálne náklady na výplatu sledovaných sociálnych transferov mnohohodným rodinám približne na 60 miliónov eur. Túto sumu porovnali s vianočným príspevkom pre dôchodcov, ktorá vraj zvýši v tomto roku verejné výdavky o vyše 81 miliónov eur.

Prídavok na dieťa štát v súčasnosti vypláca na vyše 160 tisíc rómskych detí v celkovej výške približne 44 miliónov eur ročne. Okrem toho spomedzi poberateľov rodičovského príspevku (tzv. materská dovolenka) bolo 24 tisíc rómskej národnosti a celkové zdroje vyplatené touto formou v roku 2012 dosiahli 57 miliónov eur.

Na základe prieskumu spoločnosť INESS konštatuje, že stereotyp, ktorý je v spoločnosti zaužívaný, že hlavným problémom verejných financií sú práve financie vyplácané sociálne odkázaným Rómom, je len mýtus. Na základe zistení spoločnosť konštatuje, že rómska problematika je sociálnym problémom a riešenia treba hľadať v tejto rovine.

Analýza však nehovorí nič o zvýšenej miere kriminality časti rómskej populácie, vytvorenie a zverejnenie mapy takejto kriminality by vraj bolo prejavom rasizmu. Analýza takisto nehovorí o poberaní či už invalidných alebo starobných dôchodkov tými rómskymi občanmi, ktorí za celý život neodpracovali ani jeden jediný deň...

Robert LANDIS

Programy rodovej rovnosti si už vyžiadali nemálo peňazí
Muž a žena ako neželaný stereotyp?

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archiv (pd)

Po Holandsku len Slovensko pripravuje Celostátnu stratégiu ochrany ľudských práv. S ňou súvisí aj Celostátna stratégia rodovej rovnosti, ktorej návrh na roky 2014 – 2019 predložilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v týchto dňoch. Dokument podnietil protestné zhromaždenie stoviek ľudí pred Úradom vlády SR. Jednou z organizácií zaoberajúcich sa ľudsko-právnou problematikou je Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku. S jeho predsedom Patrikom DANIŠKOM sme sa zhovárali o téme, ktorá rezonuje v spoločnosti.

• V ostatnom období zaujal verejnou postoj prezident SR Andreja Kisku k petícii za vyhlásenie referenda o rodine a rozhodnutie Ústavného súdu SR, že jedna zo štyroch otázok je protiústavná. Má zmysel vyhlásiť referendum o troch zvyšných otázkach?

Škoda, že sa o jednej z kľúčových otázok referenda nebude môcť hovoriť, ale napriek tomu si myslím, že do referenda treba ísť a pokúsiť sa o to, aby bolo platné. Lebo aj tie tri zostávajúce otázky sú pre spoločnosť veľmi dôležité. Napríklad otázka výchovy v školách.

• Vieme, že v Nemecku zavádzajú už aj do materských škôl sexuálnu výchovu. Ako je to u nás?

Prichádza to aj na naše školy. Napríklad je veľa externých prednášateľov sexuálnej výchovy a učitelia sú radi, že sa tomu nemusia venovať. Hlásia sa dobrovoľne a netreba ich ani platiť. Chodia po školách, prednášajú, robia propagáciu antikoncepcii, používaniu kondómov, hovoria deťom, že je jedno, či budú žiť v partnerstve s mužom alebo so ženou, predmanželský sex je niečo úplne normálne. Ako študent gym-

názia som to zažil na vlastnej koži. Rodičia často netušia, čo ich deťom v škole hovoria o sexe a vzťahoch.

• Kedy vznikol Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku a aký má cieľ?

Inštitút sme založili v roku 2008.

• Vláda v júli schválila vyhodnotenie plnenia Národného akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2010 – 2013 a určila rovnakým uznesením vypracovanie Celostátnej stratégie rodovej rovnosti a Akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019. V ňom sa konštatuje, že aktivity boli pripravené v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami a Výborom pre rodovú rovnosť Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Ako sa podieľala vaša organizácia na tvorbe tejto stratégie?

Na jej prípravu sme sa nepodieľali. Prizvané boli organizácie skôr feministicky a liberálne orientované. Vo výbore pre rodovú rovnosť sú väčšinovo zastúpené. Preto sú výstupy tohto výboru väčšinou jednostranné, kontroverzné. Stratégiu

sme mohli iba pripomienkovať, ale ministerstvo naše výhrady zamietlo. Pritom mnohé myšlienky z oblasti rovnosti mužov a žien sú normálne, prirodzené a väčšina ľudí by sa s nimi vedela stotožniť. Problém nastáva, keď sa téma ideologizuje a keď sa medzi dobré veci zamiešajú aj škodlivé.

• V Akčnom pláne rodovej rovnosti je uvedené, že „strategické dokumenty pomohli uviesť do života zmeny“ a „najvýraznejší príspevok projektov bol vo vzdelávacích a osvetových aktivitách“. To vyznieva, akoby sme chceli ľudí prerábať.

Súhlasím. Ide o financovanie školení, kurzov, kampaní a podobných projektov a v konečnom dôsledku veľmi málo peňazí pôjde na pomoc konkrétnym ženám, rodinám. Dokument si kladie za cieľ odstraňovanie rodových stereotypov, čo v praxi pokojne môže znamenať, že budeme deťom v škole hovoriť, aby sa muži nesprávali ako muži a ženy ako ženy. V Celostátnej stratégii ochrany ľudských práv je príloha, ktorá sa venuje skupine osôb LGBTI. Vyslovene v nej požadujú, aby si človek mohol zmeniť rod. Ako keby skutočnosť, že sa rodia muži a ženy, nebola objektívna, biologicky daná a vedecky podložená, ale že je to niečo subjektívne, a preto si môžeme sami vybrať, kým chceme byť.

• V SR sa zmenou statusu v otázke ľudských práv zaoberajú dva rezorty. Rezort diplomacie zastrešuje Celostátnu stratégiu ochrany ľudských práv v SR a rezort práce, sociálnych vecí a rodiny Celostátnu stratégiu rodovej rovnosti v SR. Čo nové prináša celostátna stratégia v oblasti ľudských práv?

Ide o typ dokumentu, aký nemá nijaká krajina na svete okrem Holandska. Skupiny LGBTI v nej požadujú nové inštitúty rodinného práva

Patrik DANIŠKA

a vydávajú to za ľudské práva. Je tam aj téma rodovej rovnosti a požiadavka, aby sa vzdelávanie uskutočňovalo v jej zmysle. Lenže Slovenská republika nemá nijaký medzinárodný záväzok, ktorý by ju nútil prijať takúto stratégiu.

• Čo sa týka Celostátnej stratégie rodovej rovnosti, tam sa v akčnom pláne zdôrazňuje implementácia dokumentov OSN, EÚ a Rady Európy. A východisko tvoria najmä záverečné zistenia a odporúčania Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien z roku 2008.

Programy rodovej rovnosti nie sú na Slovensku nové a vyžiadali si už veľa peňazí. Slovensko si však môže vybrať, na ktoré odporúčania medzinárodných organizácií dá dôraz. Podpisali sme Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. No netušili sme, na čo všetko nás raz bude príslušný výbor OSN vyzývať.

• Čo je pre vašu organizáciu neprijateľné v navrhovanej stratégii rodovej rovnosti?

Zúžil by som to na tri oblasti. Jednak dokument nevymína prirodzené rozdiely medzi mužmi a ženami a považuje ich za dôsledok neželaných rodových stereotypov. A to sa nesie celým dokumentom. Po druhé, dokument má problematický vzťah k rodine. Dáva si za cieľ zvyšovanie zamestnanosti žien, ktoré majú malé deti. A po tretie, veci, ktoré sa majú podporovať, sú skôr teoretického charakteru a málo peňazí pôjde na skutočnú pomoc ľuďom, ktorí by ju potrebovali.

Zvlášť, ako sa v rozkladných podujatiach voči štátu angažuje europoslanec Richard Sulík. Sasistickí revoluční bratia Sulík a Poliačik si „revolučne“ zapustili aj castrovské brady... Pozor, revolúcia sa blíži! Práve strana SAS priniesla do slovenskej politiky závisť a najzákernejšie politické unfair ťahy.

Hrubozrný primitivizmus reprezentuje duchovný vyklieštenec z Klieštiny, poslanec Ľubomír Gallo. Každý vnímavý človek na Slovensku už pochopil, s akými intelektuálnymi duševnými hlbocinami má v jeho prípade do činenia. Ak k týmto politickým kaukliarom pridáme extrakt rozožierajúcej kyseliny sírovej dvojice Kaník – Frešo, reprezentujúcej SDKÚ, ktorú položili na politické máry, nedôveryhodný „americký“ projekt strany NOVA a pána všeznáneho Lipšica – pochopíte, že práve toto sú bunky rozkladáčov nášho štátu – nezávislej Slovenskej republiky, pred ktorými sa každý slovenský vlastenec musí mať na pozore! Politický cintorín pred týmito stranami je otvorený a ich hroby sú vykopané. No ešte v smrteľných krčoch okolo seba zúrivo kopú, lebo ich zahraniční donátori čakajú zo svojho štedro poskytovaného sponzoringu vyúčtovanie.

Rozkladači naplno odhalili tvár

Drahoslav MACHALA

Keď sme dva roky urputne zápasili s federalistami a vápenkárskymi čechoslovakistami za ideu vlastného nezávislého štátu, vedel som, že je to zmysluplný zápas. Ale nemohol som ani len tušiť, aká tuhá je ľudská urazenosť a zlosť, ani aké silné je puto revanšu. Lebo tí, čo prehrali politický zápas, sa vôbec nevzdali. Vstali noví bojovníci! Najlepším príkladom tohto návratu žoldnierov sú aktivity temných síl havlovského podsvetia, ktoré aj Klaus, aj Zeman odhalili ako nositeľov boľševickej paranoje. Takže vápenkári a ich odnože sú naspäť: majme sa na pozore!

Medzitým sa sformovali aj dve rozkladné centrá. Jedno u pána prezidenta s jeho „vyberanými“ poradcami. Druhé priamo v NR SR, v slovenskom parlamente. Práve to poskytuje obraz totálnej biedy o slovenskej politike, o jej stranách a pravej časti politickej scény!

Rozkladači štátu naplno odhalili tvár najmä pri poslednom odvolávaní premiéra. Kúpa CT prístroja pre piešťanskú nemocnicu aj

blížiaci sa omamný dátum 17. november sa pre tzv. demokratov stali divadelnou kulisou, aby sa mohli na javisku rokovacej siene slovenského parlamentu predviesť v úplnej nahote! V poriadku: kto by súhlasil s korupciou a rozkrádaním? To je dôvod na diskusiu. Spýtajme sa však, kam diskusia viedla, aký slovník štvrtej cenovej skupiny pri nej používali zástup-

O ČOM JE REČ

covia anjelsky čistej pravice? Pozrime sa, koho to zmanipulovaný slovenský volič, rokmi ohľupovaný žoldnierskymi médiami, zvolil do parlamentu?

Politológ Michal Horský sa opakovane zamýšľal nad tým, čo na slovenskej politickej scéne predstavuje „gang štyroch“ – teda voľné združenie náhodne sa potulujúcich pocestných, ktorí sa ocitli v parlamente pod falošným názvom Obyčajní ľudia. Zmyslom tohto zoskupenia by mala byť obhajoba záujmov obyčajných ľudí, voličov – aspoň podľa názvu. No

za dva roky ich pôsobenia v NR SR sa všetky zábery skrivilili. Toľko zloby, nenávisti a primitívnej chorobnej žľče, akú od začiatku politickej kariéry vysielal osobitne proti Robertovi Ficovi líder OĽ Igor Matovič vo svojich inzertných plátkoch, svedčí o duševnej obmedzenosti tohto Trnavčana. Jeho typickou črtou je skratkovitosť, a pritom skratové konanie, neschopnosť prijať súboj argumentov, no najmä nutkavá ochoť nechať sa viesť vlastnou nenávisťou ako potravou, ktorá tohto človeka napokon sama stroví. Je len príznačné, že práve Matovič priviedol do politiky Alojza Hlinu. Tento ďalší nešťastný odtlačok karikatúry politika je človek s vysokými ambíciami a minimálnymi schopnosťami. Priniesol do slovenského parlamentu znášku hlúposti, primitivnosti a choromyselnosti, že by sa za ne nemusel hanbiť ani celý ústav na Čajle v Pezinku. Ak je ešte stále Hlina presvedčený, že bude niekto jeho stranu Občania v roku 2016 voliť – svedčí to o nereálnom vnímaní politiky.

Ak víťazi pomôžu ľuďom a územiám – voľby boli úspešné Čas ukáže, či sme volili správne

Rastislav TÓTH – Foto: Ladislav LESAY – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Občania majú za sebou ďalšie vládnutie – dostali od predsedu parlamentu možnosť chvíľu rozhodovať o tom, kto bude v ich mene skutočne vládnuť, teda určovať podmienky na napĺňanie ľudských osudov v obciach. Podľa Štatistického úradu SR sa na voľbách zúčastnila takmer polovica oprávnených voličov, čo je veľmi vysoké číslo z hľadiska miery nedôvery verejnosti voči politikom. Viditeľné je to tak, že v stredne veľkých a veľkých mestách (na slovenské pomery) hlavným determinantom výberu bola spätosť kandidátov s politickými stranami. A tu vidíme prvý významný prejav nedôvery voči stranám: vo viacerých mestách a obciach zvíťazili tzv. nezávislí kandidáti.

Podme po poradí: najväčšie prekvapenia a nijaké prekvapenia. Nuž určite najväčším prekvapením je prehra straníkov v boji o hlavné mesto. Vládnuca strana chcela „kontinuitu“, teda opätovné zvolenie M. Ftáčnika, kým opozičné strany chceli iného Milana – Milana Kňažka. Pôvodný nominant SDKÚ-DS Ivo Nesrovnal sa po veľkom úpadku svojej strany rozhodol odskočiť a stať sa nezávislým. Asi jeho partnerom došlo, že značka strany je dnes krokom do priepasti. Urobil to dostatočne včas a jeho strana sa formálne od neho tiež distancovala, takže to vyznelo jednoznačne v prospech nového „nezávislého“ kandidáta. Neznámy človek porazil dvoch známych, no stranických kandidátov. Teraz pôjde o to, čo z tohto nečakaného volebného rozhodnutia budú mať občania mesta.

■ SIEDMI TRPASLÍCI A...

Podobným prekvapením je aj víťazstvo neznámej kandidátky v Prešove. Andrea Turčanová kandidovala s podporou siedstich stranických zoskupení. Komu bude zodpovedná a koho program chce realizovať? Občania si neuvedomujú, že takéto stranické spolky sú prejavom neschopnosti strán nájsť dôveryhodnú osobnosť s orientáciou podobnou, ako sú patričné strany. Dezorientovaný volič potom podlieha falošnej predstave o medzistraníckej spolupráci. Mimochodom, ide o spolok politických trpaslíkov, čo samo osebe je skôr zosmiešňujúce, no kandidáti nemajú dostatok osobnej hrdosť, aby takýto paškvil odmietli. A propos, Snehulienka tiež mala siedmich trpaslíkov.

■ FICOVE DILEMY

Nečakane tretím prekvapením je to, čo priamo s voľbami nesúviselo: odstupuje predseda parlamentu. Čakalo sa to na začiatku „piešťanskej aféry“, takto to vyzeralo, že P. Paška kauzu ustál a zostane vo vrcholovej funkcii. Napokon sa predseda Smeru zrejme rozhodol nezaťažovať verejnú mienku menom, ktoré získalo neslávny prívlastok, a tým znížiť občianske poškodenie vlastnej strany. Ešte šťastie, že sa P. Paška vyjadril, že mu ide o zá-

ujmy Slovenska, to máme skutočné šťastie. Napokon každý politik tvrdí to isté. V tomto prípade však pôjde aj o náhradu. Bude to prijatie iného človeka do vedenia vládnej strany, alebo pôjde o jednoduchého vykonávateľa funkcie predsedu parlamentu? Obidva varianty sú reálne, no R. Fico sa nejakú musí rozhodnúť. Kto vyberie náhradníka: vedenie strany, alebo partneri Smeru?

■ EFEKT, ALEBO AFEKT?

Vráťme sa však k výsledkom uplynulých volieb. Veľký úspech nezávislých kandidátov je na jednej strane dobrým občianskym vysvedčením: ľudia sa nedali priveľmi „oblafnúť“ stranami. Na druhej strane je tu možnosť afektového výberu, teda jednoducho výber ako prejav nesúhlasu. Ak vo väčších mestách zvíťazí neznáma osoba, je to tak, stranické ponuky neboli príťažlivé. Strany nedokázali nájsť osobu, ktorá by niečím zaujala.

V malých obciach ide o prejav prirodzeného výberu: ľudia sa navzájom poznajú, buď poznajú kandidáta ako pre nich vhodného starostu, alebo ich známi a príbuzní šíria „dobrú zvest“, a tak pomáhajú niekomu k starostovskému kreslu. Niekedy asi pomôže aj miestna autorita. Vidieť to aj na účasti: čím menšia obec, tým vyššia percentuálna účasť. Ľudia volia toho, koho osobne poznajú, alebo o kom dostali od svojich známych pozitívne referencie.

Takto naopak môžeme sledovať, že pri zvyšujúcom sa počte obyvateľov klesá percento účasti. V Bratislave bola účasť približne na úrovni tretiny dospeléj populácie. Takže sa víťaz veľmi nenadrel a ani sa nemôže opierať o to, že by mal veľkú podporu Bratislavčanov. Do kresla ho zvolila dramatická menšina, ktorá sa však politickými trikmi stala väčšinou – no ale také sú volebné zákony v liberálnych demokraciách.

■ STAČILO: TU SOM!

Negatívnym poznaním je prezentácia kandidátov. Išlo predovšetkým o informovanie typu: „tu som“. Nič viac.

Niekedy chýbala aj fotografia. Inokedy bola počítačovo upravená alebo staršia. Kandidát bol zase mladší a súmernejší. Kandidáti sa neunúvali zájsť medzi občanov a pohovoriť si s nimi. Načo? Ak to nerobí ani jeden, tak je to jedno. Navyše asi nemali čím potešiť vlastných spoluobčanov. Niektorí majú viacero funkcií v rôznych častiach Slovenska, takže by zložito hľadali výhovorky, ako stihnú všetky profesijné povinnosti.

Tých viacero funkcií je samostatnou kapitolou. Nejde iba o stíhanie ich výkonu, ale o podstatu demokracie. Násobením funkcií v rukách jednotlivcov sa zmenšuje počet občanov, ktorí sa podieľajú na výkone moci, takže sa zužuje demokracia. Občania si, žiaľ, zvykli na to, že starosta je aj v zastupiteľstve kraja, prípadne i v parlamente. Tvrdí, že tak môže lepšie presadzovať miestne záujmy – lenže jeho poslanie nie je v tom, aby kortesoval a hľadal výhody pre malé územie, ale aby rozhodoval o prosperite kraja alebo celého Slovenska. To je druhý uder proti demokracii.

Zároveň si treba všimnúť, že niektorí primátori a starostovia vykonávajú ďalšie platené profesie, čím zvyšujú mieru nezamestnanosti. Ako môžu s pokojným svedomím hľadiť do očí spoluobčanom, ktorí poznajú, čo je nezamestnanosť? Ich svedomie podlieha čaru peňazí.

Voľby sa skončili a médiá pátajú na či prospech? Neprijemným zistením je, že za úspešných považujú víťazov (kandidátov a strany). Takže ja sa pýtam: čo z výsledkov budú mať ľudia a územia? Ak bude odpoveď dobrá z pohľadu osudov ľudí, tak voľby sa skončili dobre, ak nie, tak si spomeňme na priebeh a záver veľmi pekného a poučného slovenského filmu Zemianska česť. Dopadne to pre honoráciu vždy rovnako a profit ľudí bude aj tak rovnako blízko nule? Optimisti veria že to bude práve od tohto okamihu lepšie...

Autor je vysokoškolský pedagóg, rešpektovaný politológ – profesor teórie politiky.

PO UZÁVIERKE

Predseda parlamentu abdikoval

Predseda Národnej rady SR Pavol Paška odstupuje z funkcie. Oznámil to v Košiciach počas návštevy volebného štábu Richarda Rašiho. „Záleží mi na tomto meste, záleží mi na Slovensku, a už mám dosť! Nikto mi nebude rozvracať rodinu. Preto oznamujem, že napriek víťazstvu v referende odstúpim z pozície predsedu národnej rady, lebo chcem, aby Slovensko fungovalo ako normálna krajina, aby politiku nerobilo zopár anarchistov na uliciach,“ vyhlásil Pavol Paška.

POZNÁMKA

Občianske združenie Panslovanská únia (PanSÚ) zorganizovalo 12. novembra v Bratislave konferenciu s názvom Pôda a voda, súčasť nášho národného dedičstva. Konferencia bola zameraná na informovanie odbornej i laickej verejnosti a na otvorenie celospoločenskej diskusie o trvalo udržateľnom rozvoji a zveľaďovaní dotknutej časti národného dedičstva, ktoré sme zdedili po našich predkoch. Minulosť aj budúcnosť nás zaväzujú, aby sme to, čo nám zanechali, užívali rozumne, aby sme toto dedičstvo zveľaďovali a odovzdali našim potomkom v dobrom stave.

Zveľaďujme naše prírodné bohatstvo

Voda a pôda patria všetkým

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Ako povedal Milan Janičina, jeden z organizátorov konferencie, „získali sme späť svoje národné bohatstvo, preto sa k nemu správajme ako zodpovední hospodári. Využívajme svoje nerastné zdroje rozumne, chráňme našu pôdu a našu krajinu. Národné dedičstvo patrí nám všetkým, preto ho využívajme na vlastný prospech a nedovoľme nikomu, aby ho vykrádal a ničil. Pôda je jedným z rozhodujúcich ekonomických a ekologicko-sociálnych potenciálov Slovenska. Po vstupe do Európskej únie vzrástol záujem zahraničných investorov o našu pôdu. Nezabúdajme, že pôda je základnou podmienkou nášho prežitia. Užívaj nás vždy, aj v krízových časoch. Pôda je strategickou komoditou, ktorej sa nesieme vzdávať“.

■ HODNOTA PÔDY

Na tému pôdohospodárstva hovoril obsažne bývalý minister tohto rezortu a tiež bývalý europoslanec Peter Baco: „Pôda sa v SR biologicky využíva v poľnohospodárstve na výmere 2 432 979 hektárov, v lesnom hospodárstve na výmere 2 058 234 hektárov, tiež sa využíva ako stanovište zelene v obývaných aj neobývaných územiach. Hodnota poľnohospodárskej pôdy SR sa odhaduje na tri miliardy eur, hodnota lesnej pôdy, vrátane porastu, takmer na dvojnásobok. Na naplnenie všetkých funkcií pôdy slúži štátna pôdna politika, príslušná legislatíva, exekutíva a informačná základňa.“

Úpadok poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva na Slovensku po roku 1989 v rozhodujúcej miere spôsobila nestabilita a chaos v podnikateľskom prostredí, vyvolaný často sa meniacimi až protichodnými agrárnymi politikami jednotlivých vlád. Intenzita úpadku bola priamo úmerná zníženiu finančných zdrojov pre rezort. Slovensko sa tak dostalo vo financovaní pôdohospodárstva v rámci EÚ medzi štáty na posledných miestach. Revitalizácia pôdohospodárstva SR je možná, ak si dokážeme identifikovať príčiny doterajšieho úpadku, ak nájdeme a zrealizujeme spôsoby nápravy.“

■ VODNÉ BOHATSTVO

O druhej téme zaznelo: „Voda je, obrazne povedané, ropou 21. storočia. Tam, kde štát využíva ropu na prospech celého národa, sú jeho občania spokojní a hmotne dobre zabezpečení. Tam, kde štát povolil ťažbu a predaj ropy nadnárodným korporáciám, je chudoba a zo štátu sa stala banánová republika.“

Za vodohospodárov vystúpil azda ten najpopulárnejší – Július Binder: „Téma vody, ktorá je životne dôležitá i dnes pre budúcnosť sveta a Slovenska, má niekoľko uhlov pohľadov. Jedným z nich je téma zásob pitnej vody a súvislosti s ňou, možnosti využitia zásob vody, ktoré sa nachádzajú na území Slovenska... Na Slovensku boli v druhej polovici minulého storočia položené veľmi dobré legislatívne, inštitucionálne i materiálne personálne základy na riadenie starostlivosti o ochranu vód a ich racionálne využívanie, ako aj na rozvoj vodohospodárskych činností na vysokej odbornej úrovni.“

Vodné hospodárstvo v roku 1990 stratilo svoje rezortné ministerstvo. Odvtedy je chudobným príbuzným – do roku 2004 na ministerstve pôdohospodárstva a v súčasnosti na ministerstve životného prostredia. Do vodného hospodárstva sa málo investuje. Štát si neplní dostatočne povinnosť ochrany území, životov a zdravia obyvateľstva. Dlhuje na investície do ochrany a dlh sa nepretržite zvyšuje, následky sa dostavia, nenechajú na seba dlho čakať. To nie je šírenie poplašných správ, to je realita podložená skúsenosťami. V súčasnosti doplácame na zanedbávanie vodohospodárskych zariadení, na neodbornú urbanizáciu v trasách povodí, na nečistenie korýt riek, ktoré sú často zarastené.

Podľa „planohubého“ hesla „štát je najhorší vlastník“, predávali sa, či skôr darovali výrobné zariadenia na zásobovanie obyvateľstva vodou a odkanalizovanie. Noví majitelia sú pre seba „dobrí“ vlastníci s mnohomiliónovými príjmami. S vodou dodávanou do domácností nie je správne nakladať ako s tovarom, profitujú na nej prevažne zahraniční prevádzkovatelia. Zásobovanie vodou z verejných vodovodov treba vrátiť do štátnych rúk, množstvo zodpovedajúce hygienickej potrebe dodávať bezplatne.

Som presvedčený, že súčasné zasahovanie samozvaných „odborníkov“ do problematiky vody nebudú kompetentní činitelia prehliadať a podporia komplexné odborné riešenie vodohospodárskych problémov v krátkom čase. Voda nenechá bez trestu neodborné zásahy a zanedbanie nutných úprav. Aj vo vodnom hospodárstve platí niekoľkonásobne, že škodám treba predchádzať, je to lacnejšie a zodpovednejšie.

Je dobré rozumiť vode v jej mnohorakosti. Chápať ju celistvo v ekonomických, ekologických, zdravotných, sociálnych i kultúrnych súvislostiach. Voda predstavuje nesmierne cenné dedičstvo a povinnosťou nás všetkých je zachovávať a chrániť ho pre nasledujúce generácie. Veď jej množstvo a kvalita rozhodujúcim spôsobom ovplyvňuje úroveň spoločnosti a jej rozvoj.“

■ TRVALÉ TÉMY

S obsažnými príspevkami vystúpili aj Imrich Horňanský na tému Regulácia sortimentného zloženia (druhovosti) pozemkov ako politicky podmienená angažovanosť spoločnosti; Jaroslav Puškáč: Právna úprava regulácie vlastníctva pôdy a Igor Mancel, ktorý hovoril na tému Stav slovenského vinohradníctva a ochrana vinohradníckej pôdy.

Organizáciu konferencie si vzala na starosť Panslovanská únia, čo je občianske združenie založené na oživenie, nové formulovanie, šírenie a obhajobu myšlienok panslavizmu. Cieľom združenia je rozvíjanie všeslovanskej vzájomnosti, zmierenie medzi slovanskými národmi, miesto v spoločnom európskom dome pre všetky slovanské národy bez výnimky a náležité postavenie Slovanov v Európe. Ako vyplývalo z konferencie, ktorá mala naštartovať intenzívnu spoločenskú diskusiu, hrozí, že bez vlastnej pôdy a vody sa všetci môžeme stať bezdomovcami na svojom území...

Ján JASOVSKÝ: Nemám problém povedať vláde, čo nerobí dobre

Vložené euro má doniesť efekt eura

Sedemročné funkčné obdobie predsedu Najvyššieho kontrolného úradu SR docenta Jána JASOVSKÉHO, PhD., (1949) uplynulo ešte vo februári 2012. Podľa zákona však vedie úrad až do zvolenia nového predsedu. A ten je, zdá sa, v nedohľadne. Parlament sa nedokáže dohodnúť na kandidátovi, ktorý by vyhovoval koalícii aj opozícii. Súčasný predseda má za sebou kariéru generálneho riaditeľa š. p. Slovenská pošta, v rokoch 1997 – 1998 bol ministrom dopravy, pôšt a telekomunikácií, ďalších sedem rokov poslancom NR SR (HZDS) a od roku 2005 zastáva funkciu predsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky. Akosi potichu, bez škandálov, čo je na slovenské pomery priam neuveriteľné.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• Ste najdlhšie pôsobia- ci predseda NKÚ SR. Azda aj preto, že sa politici nedokázali dohodnúť na zvoliteľnom kandidátovi. Je nevyhnutné, aby kandidáta na predsedu NKÚ SR navrhovala opozícia? Veď volebné obdobie vlády a predsedu NKÚ SR sa nekryje.

Takýto princíp u nás nejestvuje ani právne, ani historicky. Vždy ide o politickú dohodu. Bol som prvým zvoleným kandidátom navrhnutým opozičnou stranou. Koalícia sa vtedy nebola schopná dohodnúť, preto opozícia navrhla svojho kandidáta. Zrejme ma vtedajšie politické spektrum naprieč parlamentom považovalo odborné, osobnostne i skúsenosťami za zdatného. Na pozíciu šéfa najvyššej kontrolnej inštitúcie štátu sa v iných krajinách volia vážení ľudia z politického života, bývalí predsedovia vlád, ministri, sudcovia na obdobie deväť, niekde aj na pätnásť rokov.

• Na ostatnom sneme KDH jeho predseda Ján Figeľ povedal, že vláda nemá záujem o kontrolu, a dôkazom je stav v NKÚ SR. Ako si vysvetľujete jeho slová?

Neprišlo mi komentovať výroky politikov. Nie som presvedčený, že mnohí politici poznajú výsledky našej kontrolnej činnosti. Dôkazom toho, že NKÚ SR je v poriadku, odráža skutočnosť, že šéfujeme jednému z výborov svetovej organizácie INTOSAI. Na nedávnom stretnutí prezidentov najvyšších kontrolných inštitúcií Európy v Luxemburgu sme dostali poverenie šéfovať tejto organizácii v druhom polroku 2016. Keby NKÚ SR nebol v poriadku, asi by sme túto právomoc nedostali. V tomto období sme tiež dostali pozvanie skontrolovať lotyšský kontrolný úrad. Na tejto akcii sa zúčastňuje sedem krajín a my im šéfujeme. Aj náš úrad absolvoval takúto kontrolu pod vedením Veľkej Británie. Výsledky tejto kontroly si môže ktokoľvek pozrieť na našej webovej stránke. Sme totiž jedinou organizáciou, ktorá všetky výsledky týkajúce sa činnosti úradu okamžite zverejňuje na internete.

• V súčasnosti sa hovorí o kontrole NKÚ SR v Slovenských elektrárnach. Už sú známe nejaké výsledky?

Zatiaľ sa na ňu veľmi vážne pripravujeme. Sme si vedomí, že budeme kontrolovať zahraničného partnera, teda požiadali sme subjekty o predloženie dokumentácie, ktorú najskôr musíme naštudovať. Máme pripravené tímy, ktoré už pracujú. Nie je to jednoduché, pretože sme mali rozbehnutých množstvo iných kontrol. Časť z nich sme museli zastaviť, aby sme získali kapacitu. V tomto okamihu môžem povedať iba to, čo je v znení NR SR.

• Niektoré kontroly NKÚ SR sa končia podaním oznámenia na Generálnu prokuratúru SR o podozrení zo spáchania trestného činu. Na verejnosť však nepreniklo, že by prokuratúra vyvodila nejaké konzekvencie v subjektoch, kde kontrola našla evidentné pochybenia. Má

potom práca úradu nejaký význam?

Nie je ľahké verejnosti vysvetliť kompetencie NKÚ SR, ani to, že nemôžeme trestať, ale vieme kontrolovať. Od roku 2005 však úrad v rámci kontrolnej činnosti zistil vyše päťdesiatpäťtisíc nedostatkov, ku ktorým boli kontrolované subjekty povinné prijať hruba šesťnásťtisíc opatrení. Navyše úrad poskytol kontrolovaným subjektom na riešenie zistených nedostatkov takmer päťtisíc odporúčaní. To je naša práca. Presne vyjadrené porušenia zákona kontrolovaného subjektu a odporúčania na ich nápravu, na základe čoho musí kontrolovaný subjekt prijať opatrenia. Fungovanie kontroly a najmä kontroly na najvyššom stupni – kontroly štátu, je zložitá a presne dané zákonom. Spolupracujeme s Generálnou prokuratúrou SR, s orgánmi daňovej správy, finančnej kontroly, Úradom pre verejné obstarávanie SR, ako aj s orgánmi činnými v trestnom konaní. Za päť rokov to bolo päťdesiattri a v tomto roku zatiaľ osem, teda dovedna šesťdesiatjeden podaní.

• Mohli by ste konkrétne uviesť, kde na základe vašich zistení museli inštitúcie konať a došlo k náprave?

Takýchto zistení je naozaj veľa, väčšina kontrol sa končí návrhom opatrení. Vo väčšine prípadov sa však dotýkajú iba kontrolovaných subjektov, niektoré však rezonujú vo verejnosti viac. V krátkosti uvediem, že vďaka práci našich kontrolórov sa riešila situácia okolo rozostavaného pandemického pavilónu v Bratislave na Rázsochách a jeho drahého stráženia, zmenil sa systém prideľovania

ných prostriedkov na výstavbu, rekonštrukcie i opravu ciest I. triedy i plnenie opatrení v ŽSR a na ministerstve životného prostredia, ale i hospodárenie v Matici slovenskej. Ešte v tomto roku nás čaká previerka finančnej správy a program UNITAS. Kontrolujeme operačné programy programovacieho obdobia 2007 až 2013, diaľničné známky i diaľnice, ale aj ŽSSK, opatrenia v ÚPV... Mimoriadne zaujímavé boli konkrétne výsledky o zamestnanosti absolventov stredných a vysokých škôl a náklady na ich štúdium. Zistili sme, že osemdesiattri percent absolventov stredných škôl nenájde uplatnenie vo svojom odbore. Za nami kontrolované roky Slovensko vynaložilo päťdesiatpäť miliónov eur na vysokoškolské štúdium, ktorého absolventi sa vôbec neobjavili v praxi na Slovensku. A neobjavili sa ani v Sociálnej poisťovni, čiže nie sú nezamestnaní. Odišli za hranice. My teda vzdelávame ľudí pre cudzinu. Ministra školstva sme veľmi podrobne informovali, ktoré fakulty a školy vychovávajú ľudí neuplatniteľných v praxi.

• Zo zákona úrad môže vykonávať kontrolu iba tých subjektov, ktoré hospodária s prostriedkami zo štátneho rozpočtu. Dlho sa to netýkalo samospráv. Zmenilo sa to?

Postavenie Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky sa v posledných rokoch posilnilo najmä rozšírením kompetencií o oblasť eurofondov, ale ako hovoríte, aj o získanie oprávnenia kontroly subjektov územnej samosprávy. Od mája 2006 do kontrolnej právomoci úradu spadá vyše jedenásťtisíc subjektov. Na roky 2013 – 2015 si NKÚ SR stanovil nosné témy a oblasti kontroly v reforme daňovo-odvodového systému (Unitas), zabezpečení záväzkov SR pri znižovaní deficitu pod tri percentá HDP; oblasť zdravotníctva, vedy a výskumu, školstvo, dotačnú politiku, oblasť dopravy, efektívnosť verejnej správy a jej elektronizáciu, samosprávu. A kontrolu eurofondov podľa objemu rozpočtu jednotlivých operačných programov a zistených predchádzajúcich nedostatkov či problémových oblastí. Úrad spolupracoval s inými krajinami na tridsiatich medzinárodných kontrolách zameraných na oblasť dopravy, životného prostredia, cezhraničnú spoluprácu, daňovú oblasť, štrukturálne fondy, zamestnanosť a iné oblasti. V spomínanej samospráve sme urobili taký poriadok, že tam to naozaj začína fungovať ako v právnych organizáciách, ako sú organizácie s právnym vedomím. No desíme sa volieb, akí prídu starostovia, či nebudeme musieť začínať znova. Pre nás je napríklad veľmi zaujímavé zistenie, že po kontrole v nejakej obci si do poriadku dávajú svoju agendu aj okolité obce. To je úžasná vec, ktorú v samospráve vykonáva NKÚ. Počas jednej akcie sme zistili, že kontrolór mal zmluvu s desiatimi obcami. Čo mohol skontrolovať? Ale bral plat zo všetkých desiatich obcí. V Česku tieto kompetencie kontrolný úrad nemá. Neprešli parlamentom, boja sa toho. A my sme veľmi radi. Pred dvoma rokmi sme od ZMOS-u dostali za túto činnosť vysoké ocenenie.

• Existuje aj prípad podnikania, ktorý nemožno označiť za súkromný, ale ani za štátny. Ide o „súkromné“ zdravotné poisťovne, ktoré hospodária s prostriedkami zo zákona povinne odvedenými poisťovacími, teda prakticky so štátnymi peniazmi. Máte na ne dosah?

NKÚ SR ako štátny orgán koná podľa ústavy a spôsobom, ktorý ustanovuje zákon. Kontrolujeme prostriedky štátu aj v komerčných spoločnostiach, teda aj v zdravot-

ných poisťovniach, ktoré sú tzv. „súkromné“. Aj finančné prostriedky, ktoré štátne alebo samosprávne subjekty poskytli tretím osobám alebo subjektom. Všetky výsledky kontroly, teda protokoly z kontrol, záznamy, súhrnné správy od roku 2012, zverejňujeme na našom webovom sídle. Kontrolujeme, či ten subjekt vykonáva svoju prácu dobre, robíme tzv. výkonnostné kontroly. Inými slovami, začíname robiť tak ako svet. Či vložené euro do niečoho donieslo aj efekt jedného eura. Či je činnosť v súlade so zámerom. Nerobíme ten typ kontroly, na ktorý boli ľudia zvyknutí.

• Boli ste vo funkcii počas viacerých vlád Slovenskej republiky. Je možné si zachovať odstup a nezávislosť, keď musíte s vládou spolupracovať? Existovali rozhodnutia niekto z vlád, ktoré oslabili kompetencie a vplyv úradu?

Sám som bol ministrom a počas môjho pôsobenia v úrade sa stretávam s členmi už štvrtej vlády. Som politicky nezávislý, o čom svedčí fakt, že počas môjho vedenia úradu sa striedali vlády, ale my sme pracovali rovnako dôsledne a intenzívne. Bez škandálov. Som manažér vo vysokej ústavnej funkcii, nie politik, ako sa ma vždy niekto usiluje označiť. Ani ako kandidát som sa necítil opozične či koalíčne. Takúto nálepku mi dávajú niektorí politici a žurnalisti. Veľký zásah do kompetencií inštitúcií na Slovensku znamenalo rozhodnutie vlády premiérky Ivety Radičovej. Parlament zrušil predsedovi NKÚ SR, generálnemu prokurátorovi, guvernérovi NB SR možnosť zúčastňovať sa na rokovaní vlády, čo vyplývalo zo zákona. My sme na rokovaníach vlády vystupovali naozaj ako nezávislí a fundovaní odborníci, ktorí sa nemenia tak často ako vláda a nemajú problém vláde povedať, čo nie je dobré. Nemal som zábrany na rokovaní vlády povedať, aké sú naše skúsenosti a na čo si má dať vláda pozor. Guvernér NBS vedel reagovať napríklad na prácu ministerstva financií, generálny prokurátor sa zasa dokázal vyjadrovať k otázkam prijímaných nových zákonov. Dnes títo ľudia takúto možnosť nemajú, bola im zo zákona odňatá. Považujem to za chybu.

• Dá sa očakávať, že onedlho zvolí NR SR vášho nástupcu. Aké by mal mať vlastnosti?

Kandidát na predsedu NKÚ SR by mal byť osobnosť s riadacimi skúsenosťami a odbornosťou v ekonomickej alebo právnej oblasti. V tejto pozícii je nevyhnutné mať rešpekt aj schopnosť odolávať mocenskému tlaku.

• Počas celej kariéry ste sa pohybovali v najvyšších štátnych a politických funkciách. Máte jasno, čo budete robiť po skončení funkcie predsedu NKÚ SR?

Legitímne viem úrad až do zvolenia nového predsedu napriek tomu, že som trochu znechutený z útokov na úrad i moju osobu. Tieto útoky sú stále rovnaké a nezmyselné. Viem však, čo všetko NKÚ SR urobil, ako sa zmenil a ako mení systém práce, a vidím to, čo všetko sa postupne zlepšuje a aké sú odozvy na naše kontroly, koľko práce NKÚ čaká. NKÚ má medzinárodný rešpekt i uznanie najvyšších kontrolných inštitúcií, vieme podvýbor svetovej organizácie INTOSAI kontrolných inštitúcií pre kvalitu, čo je veľká česť pre úrad i Slovensko. Sme veľmi aktívny úrad aj v európskej organizácii EUROSAL a máme veľké množstvo zahraničných pracovných aktivít. Mám toľko práce v úrade, že sa nezamýšľam nad svojím ďalším pôsobením.

Zásadne sa zaslúžili o samostatný štát – uznanie sa však nedočkali

Odkopnutí, zabudnutí slovenskí poslanci národovci

Pred dvadsiatimi dvoma rokmi sedemdesiatšesť slovenských federálnych poslancov urobilo významný historicko-politický akt, ktorý vzbudil i pozornosť sveta. Donútil politikov, historikov, novinárov urobiť vo svojich záznamoch a v archívoch nové zemepisné korektúry, zmeny. Päťmiliónový národ Slovákov žijúci pod Tatrami sa oddelil od Čechov, s ktorými žil šesťdesiatdeväť rokov v spoločnom štáte a vyhlásil samostatnosť.

Ján SMOLEC – Foto: archív SNN, TASR

Historické okamihy rokovania Federálneho zhromaždenia ČSFR

Slováci dosiahli štátnu samostatnosť aj vďaka pochopeniu českých politikov, konkrétne Václava Klauza. Oveľa menej pochopenia k slovenským požiadavkám preukazoval vtedy Václav Havel, ktorý po vzore Masaryka a Beneša podporoval a oživoval tvrdý čechoslovakizmus. V záujme objektívnosti konštatujeme, že čechoslovakizmus aktívne podporovali aj niektorí bývalí, ale aj súčasní slovenskí politici. Pre slovenskú samostatnosť prstom nepohli, ale do štátnych funkcií sa drzo pchali a stále pchajú.

■ MEČIARA ZATRACUJÚ

V roku 1989 sme sa zbavili totalitného režimu, za éry ktorého sa národné záujmy nesmeli propagovať, lebo národovca hneď obvinili z buržoázneho nacionalizmu. Dokonca aj komunistu Vladimíra Clementisa za presadzovanie slovenských národných záujmov obesili.

Slovenskí voliči vo voľbách v roku 1992 preukázali veľkú dôveru politikovi HZDS Vladimírovi Mečiarovi, ktorý dokázal pri rokovaníach v Prahe o slovenských požiadavkách aj razantne buchnúť päsťou po stole. Dnes ho niektorí takzvaní demokratickí historici a politici zatracujú a odmietajú spomenúť jeho zásluhy na samostatnosti Slovenska. Najradšej by ho vygumovali z histórie Slovenska. Našťastie vyrastá generácia mladých historikov, ktorá objektívne hodnotí jeho zásluhy i chyby, ktorých sa v zložitom politickom boji dopustil. Pokiaľ ide o privatizáciu, majú toho na rováši viac politici SDKÚ, KDH a ďalší takzvaní demokrati, ktorí nastúpili do funkcií po ňom.

Pred spomínanými voľbami v júni 1992 (kandidoval som v Stredoslovenskom kraji za federálneho poslanca) sme s voličmi hovorili o viacerých možnostiach spolupráce s Čechmi. Absolutne väčšina voličov však jednoznačne trvala na samostatnosti Slovenska.

Veľmi výrazne otázku samostatnosti Slovenska presadzovali rozličné inštitúcie, Matica slovenská, Kongres slovenskej inteligencie (Kaliský, Machala, Štrelinger), Hornáčkovu Združenie slovenskej inteligencie, slovenskí ekonómovia (Lysák), zmobilizovali sme sa aj novinári v Klube Za pravdivý obraz Slovenska, a aktívne boli i ďalšie národné organizácie a hnutia. Bol to vtedy veľmi pozitívny nátlak na politikov zdola. Pravdaže sa vtedy aktivizovali aj čechoslovakistické organizácie a spolky.

Veľkou výhodou pri rokovaníach o budúcej existencii Čechov a Slovákov bolo, že voľby v Čechách suverénne vyhrala Klausova ODS a na Slovensku Mečiarovo HZDS. Uskutočnilo sa

sedem rokovaní s klausovcami, ktoré trvali aj päťdesiat hodín. V jednu chvíľu malo vo Federálnom zhromaždení navrch spolužitie Čechov a Slovákov v rámci konfederácie, ale poslanci SNS – Vítázoslav Moric, Kamil Haťapka, a HZDS – Dušan Slobodník, Ján Cuiper, Roman Hofbauer, Ábel Král, Matúš Kučera a ďalší, presadzovali iba slovenskú samostatnosť.

Rozhodujúce bolo štvrté rokovanie uskutočnené 19. a 20. júna 1992. Predstavitelia ODS a HZDS sa dohodli na zániku federácie a vzniku dvoch samostatných štátov.

■ POKOJNÝ ROZCHOD

Bez násillia, bez krvi. Vznik dvoch nových európskych štátov sa uskutočnil, ale forma vzniku nebola dohodnutá. Klaus aj Mečiar sa zhodli, že zánik v Európe celkom sympatického štátu Česko-Slovenska sa nesmie uskutočniť formou násillia, bolestivo, neústavne. Žiaľ, väčšina nových európskych štátov vznikala iba za pomoci zbraní a krviprelieváním. Slováci aj Česi si po rozdelení podávali ruky, dokonca sa aj vyobčímali a úprimne si vzájomne zaželeli všetko najlepšie pri budovaní svojich štátov. Výsledok rokovania najsilnejších politických subjektov musela však schváliť trojpätinová väčšina v Snemovni národov a Snemovni ľudu Federálneho zhromaždenia. Takúto väčšinu nemalo ani HZDS, ani ODS.

Slováci však urobili už 17. júla 1992 rozhodujúci krok v národnej rade prijatím zákona o zvrchovanosti Slovenska. Smutným faktom na tejto významnej udalosti bolo, že zákon o zvrchovanosti nepodporilo KDH.

Kostolné zvony a večer vatry zvrchovanosti na kopcoch – autormi nápadu boli Štrelinger, Machala a moja maličkosť – mohli oznámiť svetu i nebesiam, že Slovensko rázne vykročilo na cestu k samostatnosti. Prvého septembra 1992 Slovensko prijalo aj ústavu. V Prahe sa to komplikovalo. Niektorí poslanci navrhovali, aby o zániku Česko-Slovenska rozhodlo referendum. Parlament sa však nevedel zhodnúť na otázke. Nasledovala emotívna parlamentná diskusia, opakované hlasovanie, dohodovacie rokovania. Napokon ani Česko-Slovensko v roku 1918 nevzniklo po referende.

■ RÝCHLEJŠÍ ROZVOJ

Osemnásteho novembra 1992 sa vo Federálnom zhromaždení druhý raz prerokovával zákon o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Neúspešne. Slováci nemali dostatok hlasov. Až 25. novembra o 13.21 hodine sa našiel dostatočný počet poslancov, ktorí zdvihli ruku za zánik spoloč-

ného štátu. K poslancom HZDS a SNS sa pripojili traja poslanci Sociálnodemokratickej strany Slovenska a dvaja z klubu Strany demokratickej ľavice. Ich mená uvádzam v nasledujúcej časti článku.

Dnešní ekonómovia potvrdzujú, že obidva rozdelené štáty sa rozvíjajú rýchlejšie ako bývalý spoločný štát.

Skeptici a zvyšky aktívnych čechoslovakistov stále zdôvodňujú, že zánik spoločného štátu bol veľký omyl. Vzájomné vzťahy sa vraj veľmi zhoršili. Opak je pravda. Potvrdil to aj bývalý český prezident V. Klaus. Podľa neho sú naše vzájomné vzťahy príkladné.

Federálne zhromaždenie prijalo uznesenie o ústavnosti procesu zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a vzniku nástupníckych štátov. Toto uznesenie ukladalo nástupníckym štátom: Uchovanie hodnôt ústavnosti a parlamentnej demokracie vyžaduje od Českej republiky a Slovenskej republiky, aby sa v nich v plnom rozsahu rešpektovali tieto ústavné zákony. Akoby na potvrdenie dlhoročnej skúsenosti, že česká strana nebrala vážne prisľuby, dohody a zákony týkajúce sa Slovákov, Česká republika si hneď po svojom osamostatnení privlastnila štátnu zástavu a ďalšie symboly zaniknutej federácie. Na druhej strane nás tešilo, že do konca roka uznalo samostatnú slovenskú republiku stosedem štátov.

■ ZOSTANÚ ZABUDNUTÍ?

Prakticky každý rok v článkoch ďakujem federálnym poslancom a pripomínam občanom ich statočný pro-národný poslanecký počin. Svoj hlas za samostatné Slovensko sme odovzdali nezištne. Týmto činom sme sa dobrovoľne vzdali mandátu poslanca a s tým súvisiacich výhod. Dakedy uvažujem, či by takúto obeť podstúpili dnešní poslanci. Ani jedného bývalého federálneho poslanca som nenašiel na zozname slovenských privatizérov miliónárov, ktorí nehorázne zbohatli privatizovaním štátnych podnikov a štátneho majetku. Dôchodcovia, čo niečo urobili pre totalitný komunizmus, mali zlepšené dôchodcovské privilégia. My penzisti – dubčekovci, sme boli tvrdo finančne diskriminovaní. Za totality náš mesačný plat nesmel prekročiť dvetisíc korún. Návrh zákona v Národnej rade SR o našom odškodnení, poslanci, ktorí zväčša patrili medzi tých, ktorí nechceli ani samostatné Slovensko, zamietli. Neboli sme nijako odmenení, ale napriek tomu sme šťastní, že Slovensku sa darí a úspešne prekonalo zložitosti, komplikované začiatky samostatnosti. Niektoré malé utláčané národy našu formu oslobodenia študujú a chcú nasledovať.

Je mi však zároveň smutno, že

ani jeden doterajší slovenský prezident či predseda slovenskej vlády si nenašiel chvíľu času, aby niekdajších federálnych poslancov prijal a poďakoval sa im za to, čo sme v závere roka 1992 pre Slovensko vydobyli. Mená federálnych poslancov, ale aj poslancov národnej rady, ktorí hlasovali za zvrchovanosť, by sa mali vyryť do mramoru v budove NR SR. Aktuálna je stále otázka, či by deň najväčšieho slovenského víťazstva v Prahe – 25. november, nemal byť pamätným dňom.

Vo vzťahu k týmto národovcom je z významných slovenských osobností výnimkou iba predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. V roku 2012 nás pozval na pôdu Matice a úprimne sa nám poďakoval za to, čo sme pre Slovensko v Prahe urobili. Pozdraviť nás vtedy prišiel aj predseda NR SR Pavol Paška. Sľúbil, že nás každý rok pozve na kávu. Ubehol druhý rok a pozvanie neprišlo...

Možno to urobí novozvolený slovenský prezident Andrej Kiska. Začal aktívne, stretáva sa s kdejakým. Čo tak stretnúť sa aj s ešte žijúcimi zakladateľmi slovenského štátu. Veď keby nebolo ich hlasovania, nebol by ani on prezidentom.

■ O ZÁNIKU FEDERÁCIE

V oboch snemovniach Federálneho zhromaždenia za zánik federácie hlasovali títo slovenskí poslanci:

● HLASOVALI ZA

HZDS, Snemovňa ľudu: P. Bulík, A. Daniel, I. Daniš, F. Filkus, A. Gajdošová, R. Garaj, R. Hofbauer, K. Karaba, M. Kontra, J. Koša, M. Kováč, I. Mathé, K. Melocik, E. Mitrová, J. Moravčík, P. Porubský, M. Rehák, P. Ryška, D. Slobodník, J. Šimko, V. Sucha, I. Urban, J. Veverka.
HZDS, Snemovňa národov: P. Baco, E. Belušová, I. Belohorská, T. Bindas, J. Cuiper, M. Čič, J. Danko, L. Dolgoš, I. Hamarčák, J. Hlavatá, V. Homola, P. Chalupek, L. Javorský, M. Kováč ml., R. Kováč, Á. Král, M. Kučera, P. Mattoš, P. Mercell, J. Minka, I. Mjartan, R. Nemec, J. Obšitníkova, J. Pauko, M. Rajčan, J. Smilka, J. Smolec, A. Straka, O. Šablicová, E. Šimko, J. Vrábel, L. Zamiška, R. Zelenay.
SNS, Snemovňa ľudu: J. Mihálik, M. Michalec, V. Moric, P. Socha, J. Sedovič, P. Švec.
SNS, Snemovňa národov: I. Gondáš, K. Haťapka, P. Hrivík, P. Krivda, M. Mihalik, Š. Pavlov, O. Pavúková, J. Repaský, E. Spišák.
SDSS: L. Bystrický, P. Delinga, J. Klein.
SDL: R. Tvarožka, Š. Nižňanský.

● BOLI PROTI

KDH: I. Čarnogurský, J. Klokner, P. Kubičár, G. Pradová, A. Rajnič, A. Rakús, I. Šimko.
SDL: J. Zán, M. Kováč, J. Olej, V. Pavlechová.

● ZDRŽALI SA HLASOVANIA:

SDL: V. Buzalka, D. Činkota, S. Grohmann, J. Stank, M. Šidik, P. Bohunic-ky, M. Borgula, L. Gajdošíková, J. Kováčik, I. Lenský, J. Murgaš, L. Orosz, P. Popesko, M. Štefanovič. KDH: A. Anderko, J. Bobovnický, J. Mikloško, M. Gaľa, J. Petrik.
MKDM-ESWS: F. Andrassy, I. Bartakovics, S. Gawlik, P. Pázmány, I. Bajnok, P. Bábi, Z. Boros, K. Sarkózy.
SDSS: P. Beniač.

● NEHLASOVALI:

SDL: M. Adamčíková, M. Benčík, J. Klvač.
KDH: Š. Bošnják, J. Hajdák.
MKDM-ESWS: I. Batta.

● NEPRÍTOMNÍ:

HZDS: I. Kniebúgl (pohreb manželky).
SDSS: V. Moravčík.
MKDM-ESWS: M. Mihályi, M. Duray, J. Hornyak.

GLOSA

Denník SME robí na internete nábor čitateľov, aby si predplatili jeho spravodajstvo a komentáre, čím „pomôžu udržať vysokú kvalitu slovenskej žurnalistiky“. Predsa len tento denník v ohováraní Slovenska, jeho vlády a lojálnych občanov teraz stratil svojich mecenášov a poberá sa na SMe-tisko dejín.

Končí sa éra denníka SME

Pristavme sa – in medias res – pri jeho velebení nášho prezidenta. Ak by toto malo predstavovať „vysokú kvalitu slovenskej žurnalistiky“ aj s Kiskovým story chudobného umývača riadu v krajine neobmedzených možností, bola by to veľká bieda. Už keď tento denník vznikol, jeho novinári uverili vo vlastnú výnimočnosť a pasovali sa na vyvolených, nadradených celej slovenskej spoločnosti. S prezidentom Kiskom je to podobné. Ten sa vo vlastných očiach vidí celkom inak, než ho vníma verejnosť. Dlhoročný ceremoniál českého prezidenta Havla, uhladený Ladislav Spaček, na otázku, čo má zosobňovať prezident štátu, povedal: „Musí byť rozľadený, musí mať potrebné kontakty a musí na verejnosť pôsobiť svojim majestátom.“ Náš prezident z toho nemá nič. Okrem toho trpí rozličnými fóbiami, napríklad že sa ten-ktorý deň nebude môcť pohrať so svojim maloletým synčekom, ale má aj štátnické fobie, napríklad že neznáša ruštinu. Na nedávnych oslavách Karpatsko-duklianskej operácie vo Svidníku prezident republiky znenazdania opustil priestor kladenia ven-cov, len čo z ampliónu zaznela informácia, že bude nasledovať prejav ruského chargé d'affaires Andreja Šabanova. Očividne by tomuto ruskému diplomatovi odprel možnosť vzdať hold deviatim tisícom padlých ruských červenoarmejcov. Bola to urážka pre osloboditeľov Slovenska. Takéhoto politika, bez štipky diplomatického citu dáva Slovákom na piedestál spomínaný denník.

Dnes väčšina jeho redaktorov odišla z obáv z neslobody. Ibaže aj doteraz „spievali piesne toho, koho chlieb jedli“. Napríklad o Matici slovenskej denník na svojom blogu napísal: „Načo je nám dnes Matica? Ak to s ňou pôjde takto ďalej, neostane iné, len sa jej pekne poďakovať za minulé zásluhy. A potom už iba zbúrať, spáliť, zrovnať so zemou a zem za-soliť.“ Nasledne tento denník uviedol aj takúto nehoráznu lož: „Matica slovenská nedovoľuje národu vyslobodiť sa z Uhorska a Československa. Dospieť,“ či „Matica nechce se-bavedomú Slovensko!“ A výzva SME k občanom pred voľbami? „Podnikatelia, živnostníci, zamestnanci, nezamestnaní, študenti prekonajte svoju lenivosť a choďte voliť. Vyberte si kohokoľvek z množiny mimo SMER-u.“ Denník jednoducho spochybňuje všetko, čo je na Slovensku dobré, čo funguje, čo má pozitívnu odozvu u občanov. Jednoducho z výšin svojej výnimočnosti nenávidí ľud, ako to priznal aj prominent porevolučných udalostí Fedor Gál. Tento denník má víziu Slovenska zloženého z kozmopolitných intelektuálov.

Peter JÁNOŠÍK

Mimoriadna synoda vo Vatikáne nepodľahla pokušeniam doby Biskupi neustúpili tlaku liberálov

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Ústavný súd SR vyhlásil jednu zo štyroch otázok referenda o rodine za protiústavnú. Nadradil záujem menšiny nad záujem štyristoosemtisíc občanov podpísaných pod petíciou za vypísanie referenda. Pri dvadsiatom piatom výročí zvrhnutia totalitného režimu je namiesto aj otázka, či nestojí priama demokracia vyššie než zastupiteľská? Nie je najvyšší čas zaoberať sa aktuálnym stavom spoločnosti a ústavu zmeniť na prospech občanov, a teda aj priamej demokracie?

Takmer pol milióna občanov Slovenskej republiky si želá zachovanie tradičnej rodiny a výhradnú podporu štátu zväzkom muža a ženy, ktoré sú schopné reprodukcie. V období, keď Európa vymiera, je táto otázka zvlášť dôležitá. Tendencie v pretváraní ľudských práv, oslabujúcich funkciu rodiny, sú nepochopiteľné. Zaoberalo sa nimi aj mimoriadne zasadnutie Biskupskej synody o rodine vo Vatikáne 5. až 19. októbra. Záverečná správa bude pracovným nástrojom pre nasledujúcu synodu, ktorá sa uskutoční od 4. do 27. októbra budúceho roku.

■ NAIKRAJŠÍ ZÁZRAK

Katolícka cirkev zvolala synodu preto, lebo chce o aktuálnych otázkach rodiny diskutovať. Spontánne prejavené názory v mnohých mestách Európy i sveta proti tendenciám, ktoré ohrozujú prirodzený a zdravý vývoj populácie, nemohli zostať bez odozvy cirkvi. Text posolstva kresťanským rodinám schválilo deväťdesiat percent synodálnych otcov. Obsahuje poďakovanie rodinám „za vernosť, vieru, nádej a lásku, ktorú ponúkajú svetu“. Manželskú lásku označuje za jeden z najkrajších zázrakov šíriacich sa plodnosťou a rodičovstvom, čo nie je iba prokreácia, ale dar. Synodálni otcovia sa v Posolstve obracajú na vlády a medzinárodné organizácie s výzvou, aby presadzovali práva rodiny.

Slovenskú republiku na synode zastupovali bratislavský arcibiskup metropolita Stanislav Zvolenský a gréckokatolícky arcibiskup metropolita Ján Babjak. Čo najviac na synode oslovilo Mons. Jána Babjaka? Pre SNN povedal: „Synoda sa zaoberala predovšetkým mapovaním dnešnej situácie rodín a poukázala najmä na krízové situácie, v ktorých sa ocitá veľa dnešných rodín po celom svete. Bolo zaujímavé vnímať radosť, ale najmä ťažkosť, s ktorými dnešné manželstvá zápasia vo všetkých piatich kontinentoch sveta. Rýchlo sa meniaci svet, nedostatok práce, vojnové udalosti, emigrácia či mnoho iných sociálnych faktorov menia stabilitu tradičnej rodiny, ktorá tak musí čeliť mnohým nepriaznivým vplyvom.“

Liberálne médiá zaujímala predovšetkým ústretovosť Vatikánu voči homosexualite a homosexuálnemu súžitiu, čo sa objavilo v správe z diskusie. Jednoznačný postoj k nej zaujal kardinál Wilfrid Fox Napier, arcibiskup z Durbanu, ktorý povedal, že tieto otázky neboli predmetom diskusie a nesúhlasí s tým, aby názor jedného či dvoch účastníkov bol prezentovaný ako mienka synody. „Neexistujú absolútne nijaké dôvody na posudzovanie homosexuálnych zväzkov tak, že by boli akokoľvek podobné či dokonca vzdialene analogické Božiemu zámeru s manželstvom a rodinou,“ povedal. Zdôraznil, že „je úplne neprijateľné, aby pastieri cirkvi boli vystavovaní nátlaku v tejto oblasti a aby medzinárodné organizácie podmieňovali financovanie chudobných krajín zavádzaním zákonov, ktoré ustanovujú „manželstvo“ osôb toho istého pohlavia“.

■ DUCHOVNÁ SLEPOTA

Opýtali sme sa Mons. Babjaka, čo dnes ohrozuje kresťanský vnímanú rodinu? „Áno, aj kresťanskú rodinu dnes ohrozujú tie isté problémy, ktoré ohrozujú všetky rodiny. Kresťanská rodina je navyše pod tlakom konzumného spôsobu života, sekularizmu, ale aj gender ideológie, ktorá stavia Boží poriadok na hlavu. Človek, ktorý ako koruna tvorstva dostal rozum a slobodnú vôľu do daru, aby múdro prežil svoj život na tejto zemi a rozhodol sa pre šťastnú večnosť, sa niekedy zrieka týchto darov. Osobne si myslím, že každý človek raz spozná, čo mu bolo na osoh a čo na škodu. Žiaľ, pre niektorých to bude už veľmi neskoro. Prichádza mi na myseľ plač starej ženy na smrteľnej posteli, ktorá neustále opakovala slová: „Bože, prečo som bola celý život slepá, prečo si mi otvoril oči až teraz, keď už je neskoro?“ Táto žena nebola slepá, ona dobre videla, plakala len nad svojou duchovnou slepotou, nad tým, že zle a v hriechoch prežila svoj pozemský život.“

■ MEDIÁLNY LOV

Keďže médiá uverejňovali rozličné extrémne stanoviská, spýta-

li sme sa aj na vnútorné pomery v cirkvi. Či napríklad nejestvujú tlaky zvnútra cirkvi na zmenu postoja k týmto skupinám ľudí? „Médiá vždy striehnu na cirkev a chcú vidieť a spoznať rôzne senzácie. Podarilo sa im „zmocniť sa“ po prvom týždni biskupskej synody ešte len rozpracovaného materiálu, ktorý v konečnej fáze po hlasovaní dostal celkom inú podobu než ten, z ktorého médiá urobili veľkú bublinu. Áno, boli otvorené mnohé problémové otázky, hovorilo sa o rozvedených a druhýkrát sobášených, o svätom prijímaní pre rozvedených, bol ponúkaný model ortodoxných cirkví druhého manželstva, bola otvorená otázka homosexuálov a dokonca africký biskupi otvorili otázku polygamie. Ale nakoniec sa nijaká senzácia nekonala a cirkev zostala na pozíciách Magistéria. Veľmi silne rezonovali slová sv. Augustína: „Hriešnik odsúdiť, ale hriešnika milovať.“ Cirkev pevne kráča v šľapajach Ježiša Krista, držiac sa jeho evanjelia. Je tu pre všetkých ľudí, a ponúka im svoje sviatosti, ako najväčšie dary pre životnú cestu k večnému cieľu. Tieto dary sú pre všetkých pokrstených a praktizujúcich kresťanov, ktorí žijú v milosti Božej posväcujúcej.“

■ POKLADY VIERY

Napokon na záver synody prehovoril aj pápež František. Upozornil na niektoré napätia a pokušenia, ktoré synodálne rokovania sprevádzali. Poukázal na pokušenie dať sa viesť Písmom a nedať sa prekvať Bohom, na pokušenie klamlivého milosrdenstva, ktoré obviňuje rany bez toho, aby ich najprv ošetrilo a liečilo. Na pokušenie prispôbovať sa svet-skému duchu namiesto toho, aby sme ho očisťovali a prispôbovali Božiemu Duchu. Pokušenie ignorovať poklad viery, považujúc sa nie za strážcov, ale za majiteľov a pánov. Alebo pokušenie používať prehnane uhladený jazyk, aby sme povedali veľa vecí a v skutočnosti nepovedali nič.

Synoda nepotešila liberálov. Cirkev neuznala zväzky homosexuálov, hoci vyslala signál, že je otvorená a neodmieta nikoho.

RECENZIA

Dovedna päť dielov Slovenskej vlastivedy napísal a sčasti nafotografoval Drahoslav Machala v ojedinelom projekte. Ten je výsledkom putovania po celom Slovensku, ako aj po jeho dejinách a zá-
kutiach dejín. Autor v mnohom vyniesol na verejnosť aj súkromné archívy, málo známe fakty, dal dovedna dejiny miest, obcí krajov a zaľudnil ich. Je to najväčší matičný projekt tohto druhu v po-
vojnových dejinách a bol predstavený aj na Bibliotéke 2014. Prvá kniha vyšla v roku 2010.

Machalova vlastivedná tvár

Dušan D. KERNÝ – Foto: VMS, s. r. o.

Doteraz vyšli knihy o Bratislavskej a Trnavskej župe (I.), Trenčianskej župe (II.), Žilinskej župe (III.) Nitrianskej župe (IV.) a Košickej župe (VII.) ako výsledok niekoľkoročného úsilia dať do rúk čitateľa rôzneho veku trvácný obraz krajov, akúsi wikipédiu Slovenska očami jedného autora, spisovateľa literatúry faktu.

■ HERKULOVSKÁ PRÁCA

Pre jedného autora je to herkulovská práca a D. Machala (1947) sa na to podujal po desaťročiach osobných i autorských skúsenosti. Vydal sa objavovať vo veku zrelosti, aby ukázal i vyskúšal svoju schopnosť obdivovať, nachádzať a nadchýňať sa. Originálna myšlienka, koncept vyvíja nielen zo snahy vytvárať spoznávať všetko, čo sa týka slovenských dejín, ale aj z nepretržitého zápasu autora ako spisovateľa, prozaika a osobitne publicistu a organizátora pochopiť a vypovedať o tom, ako vidí Slovensko a aké Slovensko je. Na niekoľkoročnú reholu slúžiť tomuto projektu buď nikto nemal, alebo nikto nemal toľko autorskej trfality a odvahy a dnes aj prepo-
trebných manažérskych schopností získať sponzorov.

Machalova Vlastiveda zaujme obyvateľov jednotlivých žúp, ale je aj výzvou kriticky posúdiť projekt. Treba najmä oceniť, že vidíme jasné súvislosti, poprepájanosť našich dejín. Vidíme, ako navzájom súvisela mnohokultúrnosť prostredia, aký prínos mali jednotlivé sociálne vrstvy či cirkvi, vidíme na konkrétnostiach pôsobenie a tradíciu napríklad sv. Cyrila a Metoda alebo prínos Lutherovej reformácie.

■ AUTORSKÝ ZÁPAS

Machala nevynecháva a nevyhýba sa ničomu, čo považuje za podstatné a na čo hľadá vo chvíli, keď si vytvoril nebývalý autorský priestor – napísať výpoveď jedného autora o svojej krajine a jej dejinách. Vedie čitateľa stovkami a stovkami strán – doteraz je ich tisícpäťsto – aby im ukázal veci často nepovšimnuté alebo aby niekde ľahkým perom, voľne i priveľmi osobne povedal o všeobecne známych osobnostiach či veciach to, čo sme nevedeli, či nebadali.

Prešiel Slovensko krížom-krážom za faktami, za tým, čo vidno nielen očami, ale tiež aj vnútorným zrakom. Možno s ním uvidieť súvislosti, prepojenia, osudy, odpovede na otázky, ktoré si často alebo trvalo kladieme pri konkrétnych osobách alebo dátumoch. Predovšetkým však Machalova Vlastiveda nás stavia pred odpoveď o tom, či je to vedomie, ktoré určuje bytie, alebo je to bytie, ktoré určuje vedomie. Vidíme ľudí, ktorí niečo dosiahli vďaka prajným časom a pomerom, ale veľa toho, čo sa zrodilo práve v ťažkých časoch, zo vzdoru voči neprajnosti najrozličnejšieho druhu.

Machala chtiac-nechtiac vyvracia časté predstavy o zaostalosti, dedinskom, krpčiarstvom Slovensku ako protiklade urbánnej

civilizácii. V jeho vlastivedných epizódach vidno, že tu nie je konflikt rurálneho a urbánneho, faktograficky stiera tento akože rozpor všade, kde sa z toho chce robiť ideológia či pôda na vytváranie komplexu o trvalej, akoby genetickej zaostalosti slovenského obyvateľstva a Slovákov ako takých.

■ TEMATICKÁ SÚSTREDENOSŤ

Zo slovenských dedín, zastrčených fár vyrastajú silné osobnosti, vzdelanci, množstvo katolíckych a evanjelických duchovných, ktorí sformovali doslova vlastnými rukami kultúrny a politický národ a jeho reč a neraz mali a dodnes majú medzinárodný rozmer. Isteže vo Vlastivede vidíme aj to, akú úlohu hrajú v slovenskom živote idey, mýty, tradície, historická skúsenosť. Machala využil všetko, čo má terajšia generácia naporúdzí, ale urobil z toho niečo nové, do popredia dostal najmä posledných dvesto rokov – dve storočia formovania Slovákov. Tento zámer dotiahol do súčasnosti, hovorí aj o ľuďoch blízkych. Je to vlastiveda ukazujúca pracovitost a snahu zasadiť naše dejiny do európskych súvislostí. Na projekte, tí čo ho poznajú, oceňujú, vážia si poľudštenie a odklon od tradicionalizmu – to, že dovedna bude mať toto dielo päťtisíc hesiel a autor sa naň dal v čase neprajnosti podobným projektom s cieľom, aby z toho bol trvalý osoh aj pre budúce generácie.

■ POZNANIE A ZMIERENIE

Akýkoľvek bude ďalší vývoj, vlastivedná tvár Drahoslava Machalu nám hovorí o úpornej snahe zmieriť nás s našimi dejinami, o heroickom úsilí čo najkomplexnejšie hovoriť o skúsenosti geopoliticky vždy takého rušného a zaujímavého miesta, ako je Slovensko. Je typické, že prvý diel sa začína názvom Slovensko – to pravé miesto, láska na celý život a veršami Milana Rúfusa Pamäť... či roky pohody, či roky nepohody, pamäť je rieka plná živej vody..., aby autor vzápätí siahol po Rúfsových veršoch z básne Modlitba za Slovensko s prosbou: Môj dobrý Bože, zhladni naň. Stráž mi ho neustále. Ach, aspoň Ty ho, Veľký, chráň, keď si ho stvoril malé...

Zasadanie synody vo Vatikáne.

Dvadsaťpäť rokov slovenskej kultúry od 17. novembra 1989

Čo sme si vyštrngali kľúčmi

Alexander GOCZ – Foto: autor

V Bratislave sa to 17. novembra začalo masovým zhromaždením na Námestí SNP. Neskôr pribudlo aj slávne štrnganie kľúčov a nadšené skandovanie populárnych hesiel, napríklad „odstúpiť“, či „nie sme ako oni“. Väčšina bežných účastníkov zamatovej revolúcie mala pomerne jasno v tom, čo očakávajú. Lepšie zarábať a môcť si kúpiť tie krásne tovary, ktoré im predstavujú susedia vo viedenskej televízii, mať možnosť zaobstarať si fajnovšie auto západnej značky a môcť si vyraziť vo dovolenku aj niekde inde ako na Balaton či do Chorvátska.

Atmosféra novembra 1989 na bratislavskom Námestí SNP

Časť umelcov a intelektuálov, ktorí tvorili ideologickú chrbticu novembrových udalostí, ešte hovorila aj o zrušení cenzúry, slobode tvorby, slobode viery a o ľudských právach. Štvrtstoročie od udalostí nazvanej neznáma revolúcia je azda dôvod urobiť si malú rekapituláciu, ako sa dotkla slovenskej kultúry.

Ak sa niekto z takzvaného západného bloku ocitol na úplnom začiatku deväťdesiatych rokov na Slovensku, musel bytostne pociťovať istú dávku

zvláštnej eufórie. Najmä keď to bol človek z kultúrnej branže. Spisovateľ, výtvarník či muzikant. Samozrejme s úsmevom prešiel fakt, že náhle sa vo výkladoch novinových stánkov objavili časopisy s odhalenými mladými devami či rôzne prečudesné tlačoviny plné lunaparkovej ezoteriky, horoskopov či hororových kriminálnych prípadov. Jednoducho – k slobode prejavu patrí aj podobná pseudonovinárska produkcia. Ako huby po daždi rástli súkromné vydavateľstvá, galérie, ča-

sopisy a hudobné štúdiá. Kultúra, aj to, čo sa ako kultúra tvárilo, expandovali priam živelné.

OBRAZOVKY A RÁDIÁ

Čo sa týka rozhlasového vysielania, boli sme čo do nástupu súkromných vysielateľov popredu dokonca aj pred susedným Rakúskom. Málokto z obdivovateľov našich zadunajských susedov čo i len tušil, že oni iné ako verejnoprávne vysielanie televízie a rozhlasu nemajú. Preto sa hneď šikovní rakúski podnikatelia vrhli do Bratislavy a odtiaľ vysielali na súkromnej stanici do Viedne a okolia. Pikantný je fakt, že z budovy obrátenej pyramídy. S televíziou to bolo trochu komplikovanejšie, ale prvá prišla Markíza v roku 1995 a odtedy sme si s ňou užili veľa zábavy rôzneho charakteru. Ostatné pokusy o televízne stanice sa vtedy končili nenápadnou finančnou smrťou. Neskôr sa mediálne prostredie ustálilo. Všetko skupili zahraničné firmy a konečne zavládol štandardný poriadok. Dnes sa vysielajú hitparádový hudobný konzum a pomedzi to sem-tam niekto (momentálne vychytený alebo agentúrou pretlačený) z domácej scény. Základným základom je slovo „formát“, ktorým sa vedenie média bráni zubami-nechtami pred útokmi estetickými vyššie nastavených poslucháčov či divákov. Jednoducho sa dotýka skladba, relácia či film nezohoduje s našim formátom, a tak máte smolu. Na strane druhej však vznikli aj zaujímavé nekomerčné projekty, ako je duchovne zamerané Rádio Lumen, niektoré regionálne káblové televízie či nezávislé internetové rádiá a televízie, ktoré sú svetielkom optimizmu v čoraz hustejšej komerčnej tme.

TLAČENÉ SLOVO

Najmarkantnejšie sa november prejavil v prípade doslova explózie nových titulov novín a časopisov. Od populárnej a často provokatívnej študentskej Zmeny, cez „revolučnú“ Verejnosť až po prvé bulvárne a erotické periodické tlačoviny. V tejto súvislosti je zaujímavý vtedajší vysoký kredit literárnych časopisov ako Literárny týždenník, Dotyky či Slovenské pohľady a Romboid. Bolo to dané ponovembrovou eufóriou, keď sa vo všeobecnosti umelci pokladali za nositeľov spoločenských zmien. No a svoju úlohu tu zohralo aj eliminovanie cenzúry a nový vietor v podobe mladých umelcov, ktorí by si museli v predošlých podmienkach ešte nejaký ten rok počkať, kým by sa po príslušnom kádrovani dostali k možnosti publikovať.

Len na ilustráciu si dovoľujem uviesť, že vtedajší časopis pre mladú literatúru a umenie Dotyky mal začiatkom deväťdesiatych rokov vyše sedemtisícový reálny náklad, čo dnes nedosahujú ani takzvané mienkotvorné týždenníky. Prešlo dvadsaťpäť rokov a scéna sa pozmenila. Ostalo niekoľko vydavateľstiev, ktoré vlastnia silní majitelia, zopár novín, ktoré takisto putujú z ruky do ruky, kým predtým zlikvidovali konkurenciu v podobe napríklad Národnej obrody či Práce. No tých zopár malých vy-

MÁLO OPTIMIZMU

Keď si teraz spočítame všetky za a proti po dvadsiatich rokoch od 17. novembra, vychádza nám nasledujúca súvaha. Umelecká tvorba je slobodná, ale na rozdiel od komercie trvale finančne podhodnotená. Profesionálne organizácie spisovateľov, výtvarníkov či hudobníkov sú komplexne rozhádané, bohužiaľ napríklad aj na základe postoja k slovenskej štátnosti, a teda s veľmi malou akcie-schopnosťou. Väčšina z nich prišla aj o tie malé prednovebrevné výhody, pozri kaštieľ v Budmericiach a v Moravanoch. Miestnu kultúru po finančnej decentralizácii ratujú osvietení primátori a starostovia, ak sa takí samozrejme nájdú, prípadne sem-tam nejaký filantropický sponzor. Ucelená koncepcia podpory a rozvoja kultúry je iba v rovine neurčitých ústnych prehlásení už posledných dvadsať rokov. Na Kolibe namiesto slušne vybavených filmových ateliérov sídli komerčná televízia a nadšencami produkovaný občasný slovenský film je vnímaný skôr ako rarita. Ak sa umelci a tvoriví ľudia po dvadsiatich piatich rokoch nespamätajú a nezačnú ťahať za jeden povraz, tak nás čaká kultúrne vákuum, z ktorého sa generácia vnukov tých, čo štrngali na námestiach, bude dostávať ďalšie štvrtstoročie.

Rebelantskí muzikanti znovu bodujú

Punková skupina Slobodná Európa, CD Štvorka, Warner Music, 2014

Keď sa na začiatku deväťdesiatych rokov objavila skupina Slobodná Európa, zavialo to v ponovembrových časoch tým správnym drzým a kritickým punkerským duchom. Skladby ako Analýza či Unavení a zničeni odzrkadľovali pocity čerstvých dvadsiatnikov, ktorí sa náhle dostali z jedného režimu do druhého, pričom v prvom sa ani nestihli zorientovať, a ten druhý ich zovrel železnou rukou peňazí pod krkom.

Slobodná Európa v zložení Miroslav „Whisky“ Láber (spev), Svoťo Korbel (gitara), Martin „Žumo“ Zimányi (basgitara), Braňo „Temo“ Černák (gitara, vokály) a Ďuro Černý (bicie) prišla s novým albumom s lakonickým názvom Štvorka po jedenásťročnom vydavateľskom pôste. No milovníci kvalitnej punkovej či skôr rockovej muziky s náznakmi punku si prišli na svoje. Občas sa objavujú hlasy, že Slobodná Európa sa na tomto CD vracia aj k rockovej klasike, akými sú napríklad Rolling Stones. Je to skrátka autentická hudba, rytmická a nadupaná, občas nostalgická často plná nervózných emócií. Samostatnou kapitolou sú texty, ktoré sú z pera Mira Whiskyho Lábera. V záplave strednoprávdových songov o láske, ktorými nás častujú komerčné rádiá, je takmer zázrak počuť takúto výpoveď: platíš dane a nevieš čo sa s nimi deje / a niekto iný sa za tvoje lóve smeje / si stredná trieda, jeden z miliónov / a je ti zle z tých všetkých podvodov... Skrátka, zdá sa, že dnešní štyridsiatnici aj napriek tlaku okolia nezľahostajneli a stále dokážu vyprodukovať tú správnu dávku rockerskej otvorenosti až drzosti. Tucet skladieb na albume Slobodnej Európy s názvom Štvorka asi nebude tým horúcim tovarom na vlnách komerčných rádii. O to skôr si ich nájdú fanúšikovia poctivého rocku trebárs na internete. A s veľkou pravdepodobnosťou sa niektorí z nich aj zamyslia nad tým, čo im spieva kapela, ktorá symbolicky začala svoju hviezdnu dráhu po novembri 1989.

(mad)

MEDAILÓN

Tvoriví ľudia sa odjakživa pohybovali okolo médií a na pôde Slovenského rozhlasu ich za desaťročia jeho existencie bolo pozhňnané. Ako keby toto médium priťahovalo básnikov, prozaikov či autorov dramatických textov. Z pomerne nedávných čias spomeniem mená ako prozaik Peter Holka, básnik Jozef Čertík či prozaička Gabriela Rothmayerová. Básnik Marián Šidlík sa k týmto známym menám zo slovenskej literatúry môže pokojne zaradiť.

Spisovateľ z rozhlasového éteru

Marián Šidlík sa narodil 12. novembra 1954 v Trnave. V rokoch 1970 – 1974 absolvoval vo svojom rodisku štvorročné gymnázium s maturitou. Po neprijatí na UK v Prahe, odbor orientalistika (hindčina – história), vystriedal viaceré zamestnania. Bol vychovávateľom, rekvizitárom v STV, manipulantom vo vlakovej pošte či recepcným. Napokon našiel svoje miesto v Slovenskom rozhlase, a to najmä vďaka svojej precíznej slovenčine a mikrofonickému hlasu. V roku 1986 teda nastúpil do bratislavského rozhlasu ako hlása- tel. V období 1991 až 1996 pôsobil vo vysielaní stanice Československo v Prahe a neskôr v slobodnom povolaní. V roku 1997 sa vrátil k hlásateľskej profesii v Slovenskom rozhlase v Bratislave a od roku 2006 je programovým redaktorom Rádia Devín. Jeho prvou zbierkou bola Dospelosť na splátky (1999) a odvtedy vydal ďalších päť zbierok pre dospelých aj pre deti. V jeho poézii hrá významnú úlohu spomienka. Detstvo, dospievanie, plynutie času, ktoré v dnešnej chaotickej dobe vnímame čoraz okrajovšie. Aj jeho tvorba pre deti je postavená na citlivom a objavnom používaní slovenského jazyka.

Marián Šidlík okrem vlastnej tvorby prekladá poéziu z angličtiny, píše kratšie prozaické útvary a intenzívne sa zaoberá etymológiou. V týchto dňoch oslávil šesťdesiat rokov a my mu v mene redakcie, ale aj milovníkov slovenskej poézie blahozeláme.

(mab)

HUMORESKA

Každý človek si o sebe myslí, že je jedinečný. Originál, ako sa patrí, a hotovo... Istý môj kamarát mal naopak neustále nutkanie niekoho k niekomu pripodobňovať. „Pozri sa na hentú babu,“ zahlásil náhle na ulici, „nepodobá sa na našej susedy nete- ter?“ To ešte ušlo, ale raz svojím zvučným hlasom v krčme spustil: „Kukni na toho chlapa. Ved’ ten vyzerá ako Fero. Vieš ten, čo mu mater stále slopala a on sedel v lаве za obťažova- nie maloletých dievčat...“ Vtedy som musel vyvinúť väčšie dip- lomatické úsilie ako Ribbentrop a Molotov dokopy, keď dojedná-

vali známy pakt medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom, inak by sme z podniku zdraví neodišli. Sú však aj lichotivejšie po- doby. Niektorí bulvárni novinári sú na to experti. „Neuveriteľná podoba! Slovenská Angelina Jo- lie,“ hlása zvučný titulok a autor

do Košíc, sú tiež vďačnou témou bulváru, ale neodbiehajte. Podobať sa na niekoho je dvojsečná zbraň. Ak sa podobá- te na nejakého super bohatého, všeobecne známeho podnikateľa, môžu vás v podniku obľetovať všetky prítomné nezadané krás-

Som v rozpakoch – podoba, ohava či ozdoba...

sa nám snaží dokázať, že nejaká naša hviezdica sa na slávnú he- rečku podobá, ako keby ich jedna mater mala. No samozrejme že sa podobá, keďže má oči, nos a ústa a nebehá po štyroch. Ostatne, slovenské korene sexi Angeliny, ktoré siahajú cez jej starého otca, pôvodným menom Vojta,

ky, ale rovnako môžete dostať na bendžo od nejakého závistli- vého mládenca. A to nehovorím o možnosti, že vás večer prepad- ne nejaký recidivista, aby vám omalac peňazku. Svojho času som sa na jednej vernisáži zozná- mil s hercom Marekom Vašutom, práve keď naplno vypukla jeho

hviezdna sláva nielen u susedov v Česku, ale už aj u nás. Slovo dalo slovo, a tak sme po vernisáži skončili v jednej študentskej ka- viarni. Mladé baby z nás nespúš- ťali oči a napokon jedna, kto- rá ma tak trochu poznala, prišla a spýtala sa, či sedím s Vašutom. Herec, mimochodom známy svo- jou vynikajúcou slovenčinou, tej dievčinke povedal: „Ale choďte, mladá dáma, to sa len na neho podobám.“ Dievčatko odišlo ku kamarátkam a víťazoslávne prehlásilo: „Ja som vám vravela, že to nie je on.“ Pri tejto príležitosti mi nedáv-

no prišlo na um, že by som zalo- žil agentúru, ktorá by upravovala zákazníkov do podoby známych ľudí. Samozrejme že z chlapíka s poriadnym pivným bruchom by Antonia Banderasa nevykresala, ale Pavarottiho možno áno. Možno by bol záujem aj o prerábku na niektorého zo známych poli- tikov. Napríklad, keby dotýčný išiel niečo vybavovať na daky úrad. Celkom sa mi táto myšlien- ka začala pozdávať, kým som v istom populárnom časopise nenadabíl na Adelu Banášovú a Petra Modrovského. Boli „pre- podobnení“ na Ľudovíta Štúra a Adelu Ostroľúcku. Zasa som s niečim prišiel neskoro...

Marek DANKO

BESEDNICA

Pred štvrtstoročím sme zvrhli nenávidený režim. Aj keď slovo nenávidený treba modifikovať. Mali sme predsa svoj štandard, svoj guľášový socializmus, každý mal prácu aj kde bývať, hladom netrpel nikto. Jedovali nás neustále politické školenia i cvičenia civilnej obrany – to, že sme podľa chuti nemohli cestovať do Juhoslávie či do blízkej Viedne. Fajnsmekri si nemohli kúpiť knižku, ktorá práve letela, alebo pozrieť najnovší avantgardný film. Boli sme však národ skromný.

Prikrášľujeme jedno, zatracujeme druhé

Športovci reprezentovali socialistickú republiku, ale bez toho, aby ich hnacím motorom bolo práve ono slovo socialistická, rovnako tak všemožní umelci, ktorí svetu prinášali posolstvo, že v strede Európy žije národ s mocným ingéniom. Stali sme sa futbaloví majstri Európy za rok 1976 a veľa ráz majstri sveta v hokeji. Športovci bojovali odušu za republiku, aj keď možno povedať, že to nebolo priamo za ČSSR, lež skôr za svetovú značku „Tcheco“. Hrali za ňu aj slovenskí športovci či umelci, aby vypestovali zrníčka plodov, ktoré raz dajú do vienka vlastnému samostatnému štátu.

A 17. november 1989 pomohol aj tomu. Ako povedal nedávno zosnulý horolezec, cestovateľ, spisovateľ, pedagóg a geograf František Kele, neboli na socializme iba smutné stránky. On sám precestoval celý svet, navštívil stodvadsaťtri štátov, zdolal mnohé štíty hôr, ktoré patrili tým najvyšším horstvá, a možno ani viac od života neočakával. A zrejme sme neočakávali ani my, spokojní s tým guľášovým socializmom...

Neočakávali sme však ani brutálny zásah polície na pražskej Národnej triede proti pokojnému sprievodu študentov. Vtedy národ bývalý režim zneľádal. Začali sa spontánne demonštrácie a štrajky. Ľudia sa začali organizovať po novom, svet uzreli nové a nové vyhlásenia. Za nimi sa pripravovali činy. Vďaka nim sme dospeli k dnešku.

Dnes máme iný guľáš – taký, z ktorého si nechlipne každý. A to lepšie si urvú iba vyvolení. Trhovú ekonomiku sme si nepredstavovali takto. Ako trhani pri tých čo sú od dobroty strhani ... Platíme aj za to, keď si odplujeme do vlastného umývadla – volá sa to stočné. Ale rekreujeme sa v Taliansku, na Kréte, v Egypte a cestovateľská mánia a výška konta mnohých zavedie aj do Thajska, na Bali či na Seychely... S knižkou, ktorá kedysi patrila k dovolenkovej výbave, je to horšie. Dnes priemerné náklady sťažka dosahujú úroveň edícií, vychádzajúcich kedysi pod cenzúrou, či samizdatov... Ak o vás nebudaj vyjde článok v novinách, je veľmi pravdepodobné, že sa s redakciou budete súdiť. A to nejde o nič menšie než o slobodu slova. Máme demokraciu, ktorá nie je vždy oslavovaná. Prikrášľujeme jedných a zatracujeme druhých očividne podľa vôle politikov. Vychovávame stále „rednúcu“ mláď. Ako ju však vychovávať, keď čoraz viac počuť, že ideály novembrovej generácie vyprchali. Život ich však obdaria novou silou. Len treba snúbiť slobodu s pravdou.

Peter JÁNOŠÍK

Tajomník prvej SNR Daniel Jaroslav BÓRIK v revolúcii 1848/1849

Smelo sa vedel oháňať šablou i slovom

Rastislav MOLDA – Foto: archív SNN

Revolučné udalosti z rokov 1848/1849 zásadne zmenili nielen politickú situáciu v Uhorsku, ale podstatne zasiahli aj do životov účastníkov revolúcie. Tá zavše až fatálne ovplyvnila ich ďalšie životné osudy a viacerí museli bremeno udalostí z meruôsmych rokov niesť po celý zvyšok života. Pritom ich mená a osudy zostali pomerne neznáme. A práve táto neznalosť ponúka priestor na vznik a existenciu mnohých mýtov.

Slovenskí vyslanci k panovníkovi v marci 1849. Daniel Jaroslav Bórik prvý sprava.

V súvislosti s udalosťami z revolučných rokov sú v slovenskej spoločnosti známi najmä Štúr, Hurban a Hodža. No dôležité úlohy vykonávali aj iní, dnes stále pomerne neznámi. Medzi nepoznaných možno zaradiť aj Daniela Jaroslava Bórica.

■ ÚTRŽKY BIOGRAFIE

Narodil 22. septembra 1814 v Sobotišti. Mal mladšieho brata Karola, ktorý ako vynikajúci dôstojník viedol slovenských dobrovoľníkov, aj sestru Jolanu, ktorá sa tiež aktívne zapojila do revolučných udalostí. Daniel nadobudol základné vzdelanie v Senici, potom študoval vo Vrbovcích, v Horných Salibách pri Šali, v Bratislave a vo Viedni. Po revolúcii pôsobil v štátnej službe v Myjave, v Trnave aj v rakúskom Salzburgu. Bol aktívnym študentom, dobrým učiteľom, farárom, tajomníkom prvej Slovenskej národnej rady, vynikajúcim vojenským dôstojníkom i zodpovedným štátnym úradníkom. Po revolúcii bol aj literárne činný a uverejnil niekoľko príspevkov predovšetkým v Pešťbúdinských vedomostiach, ktorými sa usiloval o sociálne a hospodárske pozdvihnutie Slovákov. Zomrel 22. júna 1899 v Domaniži.

■ VYNIKAJÚCI ŠTUDENT

Pred začatím štúdia na Evanjelickom lýceu v Bratislave sa musel Bórik zdokonaľiť v maďarčine v Horných Salibách. Na lýceum prišiel v roku 1831 ako mladý trinásťročný chlapec a študoval tu sedem rokov. Na konci druhého semestra v školskom roku 1837/1838 úspešne ukončil štúdium. Absolvoval viacero dobových predmetov ako zemepis, rétoriku, cvičenia z prírodopisu, všeobecné dejiny, históriu a zemepis staroveku, cirkevné dejiny, antickú literatúru, matematiku, geometriu, metafyziku, psychológiu, estetiku, gréčtinu, hebrejčinu či maďarčinu..., pričom počas celého štúdia dosahoval veľmi dobrý prospech a jeho známky boli vysoko nadpriemerné.

Členom Spoločnosti československej sa stal v školskom roku 1833/1834, teda dva roky po začatí štúdia na lýceu. Veľmi aktívne sa zapájal do jej činnosti, prednášal vlastné práce a posudzoval práce iných študentov. Svoje prvé literárne dielo predniesol pred členmi študentského spolku 18. decembra 1833. Na zasadnutiach študentskej spoločnosti recitoval dovedna osemkrát. Predniesol diela slovenských autorov, ale aj básne zahraničných spisovateľov: Poliaka Adama Mickiewicza i Nemca

Friedricha Schillera. Pred spolužiakmi predniesol i vlastné diela, v ktorých sa zamerával na históriu. Posúdil dvanásť prác svojich kolegov, no bol miernym kritikom. Dlhšie obdobie zastával dôležitú funkciu v Slovenskej knižnici. Bol jej pokladníkom a zabezpečoval nákup nových kníh.

■ VYCHÁDZKA NA DEVÍN

Podľa Hurbanových spomienok sa Bórik zúčastnil aj na pamätnej vychádzke na Devín, kde prijal svoje druhé slovenské krstné meno Jaroslav. Práve vďaka Bórikovi sa celá akcia neskončila fiaskom. Keď mladí študenti po slávnosti na hrade Devín zamierili na obed do miestneho hostinca, kde nechýbal ani „nápoj s penou“, zistili, že nemajú dostatok financií na zaplatenie účtu. Celú nepríjemnú situáciu sa podujal vyriešiť Bórik spoločne s Pavlom Čendekovičom, „ktorí neťažili si dlhú cestu z Devína do Bratislavy podujat, aby bratov svojich, v zálohu, vyslobodili a nedopustili horšie...“

Po ukončení štúdia ako absolvent teológie bol pripravený vykonať kňazské, ale aj pedagogické povolanie. No rozhodol sa pre ďalšie štúdium. Neodišiel na niektorú z nemeckých univerzít ako viacerí mladí i starší slovenskí absolventi evanjelických lýceí, ale nastúpil na evanjelické teologické učilište vo Viedni. Strávil tu jeden akademický rok, no školu nedokončil. V roku 1840 nastúpil na miesto učiteľa do Pukanca, kde vyučoval v zmiešanej triede. Venoval sa deťom z katolíckych aj evanjelických rodín. Ani tu však dlho nepôsobil a už po pol roku odišiel k otcovi do Vrbového, kde pôsobil ako kaplán. Tu sa na istý čas ako by utiahol do ústrania a nebol príliš verejne aktívny. Ale na zakladajúcom valnom zhromaždení Tatrána sa zúčastnil. Stal sa jeho riadnym členom, pričom v rokoch 1845–1847 prispel na spolok sumou päť zlatých.

■ REVOLUČNÉ UDALOSTI

Prvé mesiace revolučných udalostí boli pre Bórica nesmierne hektické. Na konci apríla 1848 bol v Brezovej na búrlivom ľudovom zhromaždení prijatý tzv. Nitrianske žiadosti. Zhromaždenie zvolilo Bórica za vyslanca na stoličné zhromaždenie do Nitry, ktoré sa konalo 10. mája 1848. Tu Bórik spoločne s Ľudovítom Šulekom predniesli žiadosti po slovensky, čo podráždilo támojšie maďarské a promaďarské politické elity. Vedenie župy ich začalo vyšetrovať, pričom sa obaja do-

stali do väzenia. Zo žalára sa Bórik dostal až v druhej polovici júla, keď ho podľa lekárskeho záznamu postihla „melancholia vulgaris“. Dnes sa už s istotou nedozvieme, či Bórika skutočne postihla duševná choroba, alebo ju iba predstieral, aby sa z cely dostal na slobodu. Z väzenskej nemocnice ušiel do moravskej Rusavy a neskôr do Viedne, kde sa pridal k organizátorom slovenských dobrovoľníkov a bol vymenovaný za tajomníka prvej Slovenskej národnej rady. Ako tajomník sa aktívne zúčastňoval na rokovaniach s ústrednou mocou vo Viedni aj s predstaviteľmi Českého národného hnutia v Prahe. Hurban vo svojich spomienkach opisuje Bórica ako člena úzkeho vedenia Slovenskej národnej rady, účastníka politických i vojenských porád a agitáčných vystúpení na Slovensku.

■ ZIMNÉ ŤAŽENIE

Daniel J. Bórik bol aktívnou postavou aj v druhej slovenskej dobrovoľníckej výprave nazývanej i zimné ťaženie. Podnietilo a ovplyvnilo ho viacero vnútropolitických a vojenských faktorov. Chorvátskeho bána Jozefa Jelačiča maďarské vojská vytlačili z Uhorska, dav v Pešti zabil kráľovského komisára Franza Lambergu. V Uhorsku bol vyhlásený výnimčný stav a snem bol rozpustený. Na trón nastúpil nový panovník František Jozef I., ktorý prisľúbil riešiť otázku národnej rovnosti a zachovať konštitučný politický režim.

Velenie dobrovoľníkov však pre aktuálnu politickú situáciu a neskúsenosť muselo byť podriadené rakúskym a českým dôstojníkom. Dobrovoľníci postupovali na dnešné územie Slovenska z dvoch smerov: prvý prúd vyšiel po organizačnej príprave z Tešína cez Jablunkovský priesmyk a Kysuce, pokračoval k Žiline. V tomto voji boli obaja bratia Bórikovci. Už v bitke pri Budatíne sa so svojou stotinou vyznamenal Karol Bórik, keď sa mu podarilo obsadiť most cez Váh a umožniť tak dobrovoľníkom i rakúskemu vojsku a veleniu obsadiť Žilinu. Tieto vojská operovali prevažne na území severných častí stredného a východného Slovenska. Druhý prúd vstúpil na územie Slovenska pri Skalici a popri Váhu postupoval ku Komárnu.

■ BITKA O PREŠOV

Súčasťou zimnej dobrovoľníckej výpravy bola aj bitka o Prešov, pri ktorej sa opäť vyznamenal bratia Bórikovci. Bránili mesto pred vojskom košútovských honvédov a

gardistov komisára Benického, ktorý chystal útok na Prešov zo štyroch strán. Obrana Prešova bola úspešná aj vďaka vojenskej akcii vedenej bratmi. Karol Bórik viedol päť stotín vojska. Vyrazil z Prešova 4. apríla 1849 smerom na Vranov nad Topľou. Za prísnych bezpečnostných opatrení prenocoval v Kapušanoch a na druhý deň ráno sa pohol smerom na Hanušovce. Pri priesmyku pred Hanušovcami narazili dobrovoľnícke jednotky na nepriateľa – pravdepodobne na jeho predstrážu. Tie sa im kombinovaným útokom spredu i z pravého a ľavého krídla podarilo zahnať na útek. Tým si uvoľnili cestu a pokračovali do Hanušoviec. Tu však nepriateľské vojsko nenašli, pretože sa dalo na útek do Vranova nad Topľou. V Hanušovciach zanechali viac jazdeckých koní a vozov s oblečením. Vojsko vedené Karolom Bórikom prenasledovalo nepriateľa smerom na Vranov. K dobrovoľníkom sa pridalo taktiež aj približne päťdesiat sedliakov ozbrojených prevažne sekerami. Medzi Hanušovcami a Soľou sa im na odpor postavila eskadróna jazdy, no aj tú sa dobrovoľníkom podarilo rozohnať a jazda ustúpila. Slovenskí dobrovoľníci sa na noc utáborili v dedine Soľ. Ráno pokračovali v útoku na Vranov, ale napriek očakávanému odporu sa dobrovoľníci predpokladaného boja nedočkali. Nepriateľ sa rozdelil a ustúpil na dva rôzne smery. Dobrovoľníci vo Vranove dlho nepobudli, odišli už na druhý deň, 7. apríla 1849, naspäť do Prešova. Dôvodom bola informácia, ktorú získali velitelia od miestnych Rusínov, že k Vranovu sa blížilo početné vojsko maďarských honvédov. Aj preto sa dobrovoľníci podujali na spiatocný pochod. Vojsko nocovalo znova v dedine Soľ a na druhý deň dorazilo do Prešova, na ktorý očakávali útok.

■ AGITÁCIA V ŠARIŠI

Pre predstaviteľov Slovenského národného hnutia bola popri vojenskom ťažení nesmierne dôležitá aj agitácia činnosť. V tomto smere bolo aktívny aj starší z bratov Bórikovcov Daniel Jaroslav. Agitovalo sa v tom regióne, kde dobrovoľníci pôsobili a kde cítili podporu. Počas druhej výpravy sa uskutočnila pomerne veľká agitácia akcia v Prešove. V „Aténach nad Torysou“ bolo obyvateľstvo k slovenským revolučným snahám naklonené viac ako trebárs na Spiši, kde bola podpora Košútovi veľmi silná. Hurbanovci sa snažili získať vplyvných ľudí regiónu Šariša a prevažne horného Zemplína na podporu politických aktivít, no tiež vplyvať na ľudové masy, aby sa pridali k dobrovoľníckemu vojsku. V Prešove Bórik verejne nevystúpil, no nabral tu viacero skúseností a v lete 1849 bol aktívny vo svojom rodnom kraji. Vo Vrbovcích sa 2. júla 1849 uskutočnilo verejné zhromaždenie, na ktorom vystúpil Bórik spoločne s Hurbanom. Nasledovali ďalšie akcie, a to v Starej Turej a opäť vo Vrbovcích. Pri týchto akciách sa snažili získať čo najviac mladých mužov pre tretiu dobrovoľnícku výpravu.

Na konci júla 1849 vydávali Bórik, Hurban a Štúr Príhlas k slovenskému národu. V texte ostro kritizujú pasivitu a nerozhodnosť – zo všetkých dokumentov je jedným z najbojovnejších. Dokument vydaný v Skalici bol distribuovaný medzi formujúcich sa dobrovoľníkov v tretej dobrovoľníckej výprave. Na jeseň pokračoval Bórik v agitácii spoločne so Štúrom. V septembri navštívili Uhrovec, Bánovce i Trenčín.

Daniel Jaroslav Bórik bol osobnosťou, s ktorou nová administratíva štátu počítala, no s jeho umiestnením vo verejnom živote to bolo ťažké. Až na druhý pokus dostal miesto v štátnej službe a stal sa okresným komisárom na Myjave. Neskôr bol prepustený a pôsobil ako úradník v Trnave. Stal sa zakladajúcim členom Matice slovenskej a taktiež bol členom prvého matičného výboru. Istý čas pôsobil ako železničný úradník v Salzburgu. Na dôchodok sa znova vrátil na Slovensko a svoj život dožil v Domaniži.

Národná pokladnica zaštituje pochybné podnikanie pekne znejúcim názvom

Gýč zostane gýčom aj v zlatom ráme

František HÄSSLER

Už dlhšie na nás masívne útočí reklama aj produkcia Národnej pokladnice, s. r. o., čo je podnikateľský subjekt na Slovensku, ktorý sa predstavuje ako popredný európsky predajca mincí a medailí. Je to dcérska spoločnosť európskej skupiny Samlerhuset Group BV, ktorá má podobné filiálky vo viacerých štátoch. Mnohých ľudí, ktorí nie sú zbehlí v problematike edície a razby pamätných mincí a medailí, nešpecializujú sa na ich zberateľstvo ani na numizmatiku, mylí už názov tejto spoločnosti a dôverčivo investujú do jej produktov.

Rozhorčený názor na nedávno ponúkanú medailu spomínaného distribútora k sedemdesiatemu výročiu SNP nám do redakcie poslal inžinier Ferdinand Hässler z Ivanky pri Dunaji. Keďže sa s jeho argumentáciou stotožňujeme a navyše ju možno rozšíriť a zovšeobecniť na viaceré produkty Národnej pokladnice, citujeme ju prakticky bez redakčného krátenia...

„Vyobrazenia na medaile vydané k výročiu SNP sú vytvorené absolútnym diletantom, neznalým reálií v čase druhej svetovej vojny a za povstania. Počas povstania boli jeho príslušníci decimovaní nemeckým letectvom, ktoré

nemalo ‚dvojplošníky‘, ako je vyobrazené, tie patria do prvej svetovej vojny! Slovenské vojenské letectvo, zapojené krátko do povstania, tiež už nemalo lietadlá tejto konštrukcie.

Na reverze zobrazené akože ‚charakteristické slovenské symboly – Vysoké Tatry a dvojkríž‘ – sú úplný paškvil. Za určitý symbol by sa mohol považovať Kriváň so svojimi charakteristickými profilom, ale zobrazená mátež štítov tomu vôbec nezodpovedá. Grafika slovenského dvojkríža ako slovenského symbolu tiež nezodpovedá tvaru a v prílohe zákona o štátnych symboloch ustanoveným proporciám, čo považujem za

dehonestujúce a priam urážajúce slovenskú štátnosť a národné ctenie. To isté platí aj o použitom štátnom znaku na medaile Vznik Slovenska 1993.

Použitie symboly na dozdobenie reverzu, pripomínajúce vzhľadovo francúzske ‚napoleonské‘ ľaliu, tiež nemajú opodstatnenie na použitie – ani vo vzťahu a ucteniu si obeť francúzskych partizánov. Takýto symbol nemá miesto na medaile, ktorým si chceme uctiť význam SNP.“

Ing. F. Hässler ďalej uvádza: „Nedá mi nepripomenúť podozrenie z nekalých obchodných praktík, pretože vami ponúkaný tovar má dekla-

rovanú hodnotu 39,95 eura (?), ktorú dokážete obratom znížiť na 19,95 eura, čo sa mi nepozdáva ako ponuka od serióznej firmy. Takéto praktiky sú bežné v obchodovaní tzv. šmejdov, ale nie etablovanej firmy, v názve sa zavádzajúco zaštitujúcej slovom ‚národná‘ (akého národa – Rómov, Židov, Maďarov, Slovákov?), podnikajúcej aj v zahraničí. Vo vašej ponuke, obsahujúcej množstvo slov, zbytočných letákov a iných propagačných tlačovín, je rovnako zamľčaný dôležitý údaj vyjadrujúci obsah, zušľachtujúceho najčistejšieho 24-karátového zlata (999/1000)“. Predpokladám, že je ho tak málo, že zmienka o tom by odradila od kúpy aj ľahkovážneho záujemcu. To je ďalší dôvod, pre ktorý považujem vaše podnikanie za podvodné a kona-

Každá medaile je malé výtvarné dielo, ktoré má svojho autora. Informácia o tvorcovi takýchto medailí je tiež zamľčaná, a preto oprávnené predpokladám, že je to pre jeho či závätku neobdobnosť a lajdácky prístup k historickým danostiam, ktoré sú vnímané len cez zisk z obchodnej činnosti, poznačenej vyššie spomenutými nekalmými praktikami.

Pretože aj na iných vami ponúknutých medailách (Vznik Slovenska 1993, Založenie Maticy slovenskej a i.) vidím množstvo historických nezrovnalostí, ktoré dehonestujú našu štátnosť a urážajú národné ctenie, postupujem tento môj list na Slovenskú obchodnú inšpekciu a Národnú banku Slovenska ako podnet na prešetrenie vášho spôsobu podnikania a zavádzania spotrebiteľa v tomto segmente obchodovania.“

Vyčkajme, nijaký vlak nezmeškáme. Dajme priestor a čas étosu pravdy

Unáhlenosť je matkou dezorientácie

Otto GÁTA, predseda MO MS Plevník-Drienové

Ďakujem redakcii SNN, že v č. 43/2014 dala priestor košíckym a nitrianskym krajským radám MS na verejné vyjavenie svojich názorov, požiadaviek a výzvy. Tiež za uverejnené stanovisko predsedu MS. Matičiari týmto uverejnením aj v miestnych odboroch si môžu urobiť vlastný objektívny názor.

Čítam kritiku na predsedu MS, na vedenie MS a z obsahu sa dozvedám o „krízovej situácii v Matici slovenskej“. Osobne by som to skôr nazval krízovou cestou MS. Tá tiež má svoje zastavenia a tie nie sú len od valného zhromaždenia MS v roku 2010. Nemám záujem byť oponentom krajských rád MS v Košiciach a v Nitre, iba chcem pripomenúť, že na matičnej stálci podaktorí sedeli aj pred rokom 2010, nie iba jedno funkčné obdobie, a v súčasnosti poukazujú na to, že matičná kométa vyhasína iba za posledné štyri roky. Domnievam sa, že nie je potrebné takto dramatizovať. Pravda je, že to, čo sa zasialo pred viacerými rokmi, z podnetu terajšieho predsedu MS je predmetom nestranných orgánov, a to sú, pokiaľ ide o Nadáciu MS, a nielen o ňu, orgány činné v trestnom konaní. Vyčkajme, nenáhlime sa! Nepretrháme spojivo medzi tým starším obdobím dôstojnosti MS v spoločnosti, dajme priestor a čas étosu pravdy. Chápem aj tých, ktorí kedysi mlčky súhlasili s tým, čo

sa v Matici robí alebo nerobí, alebo malo by robiť, ale tak ako prv boli nemí, čo nebolo správne, rovnako nemusi byť správne nastoliť radikálne riešenie zvolávaním mimoriadneho VZ MS, na ňom odvolávať predsedu MS a terajšie vedenie a zvoliť nového predsedu MS a novú garnitúru. Kto bude garantom, že sa niečo zmení? Matica vo svojej histórii nezvykla konať unáhlene, pretože unáhlenosť spravidla vedie k dezorientácii, a to by nebolo užitočné ani pre jednu stranu – a už vôbec nie pre Maticu. Stabilita sa nenadobudne podozrievaním sa, tým viac bez vecných a presných argumentov. Trpezlivosť za daného stavu v Matici je viac ako výzvou urýchlene požadovaná zmena.

■ TÉMA DŇA

O tom, že sa Matica borí s prekážkami, vie sa od odhalenia prekážok, a to je témou dňa od VZ MS v roku 2010. Ibaže tie prekážky nenastali len rokom 2010. Neušlo pozornosti členov v miestnych odboroch, keď počúvali, ako je v MS všetko

v poriadku – verili ubezpečovaniu a prišli nie o desiatky, ale stovky tisíc slovenských korún. Darmo bude niekto radovému členovi MS hovoriť: „To je za nami!“ Nie. Nie je. On naďalej vidí tých, ktorí boli na čele MS a boli nedôslední, ľahostajní a niektorí z nich možno teraz burcujú a zvolávajú mimoriadny matičný snem. Na VZ MS sme takmer dvadsať rokov počúvali vtedajšieho predsedu MS, že je nás šesťdesiat tisíc členov a po príchode nového predsedu MS sme sa dozvedeli pravdu – nie je nás ani polovica. Prichádzali hlasy: Prišli sme na psí tridsiatok. Mal nový predseda MS o tom zanovito mlčať ako tí, ktorí roky rukou udávali nesprávne čísla? Neobhajujem ho, iba sa pýtam. Na valných zhromaždeniach som videl, že terajší predseda MS dokáže byť dostatočne razantný a akčný. Možno sa pre niektoré iné vlastnosti na vedúcu funkciu nehodí, no opäť vyvstáva otázka: Kto? Nebude aj ten nový pre podaktorých jednotlivcov opäť Achillovou pätou alebo kameňom úrazu? Nepochybujem, že

Matica má vo svojich radoch vynikajúce osobnosti aj v terajšom vedení, ale čo ak zopár jednotlivcom nebude nový predseda MS vyhovovať a začnú proti nemu ďalšiu kampaň?

■ NEVOLALI NA PÚŠTI

Slovenské národné noviny dali zelenú výzvam – teda výzva i dôvody KR MS v Košiciach a v Nitre neostali hlasom volajúcim na púšti. Pre vytvorenie si objektívneho pohľadu i v miestnych odboroch MS je to potrebné a svedčí to aj o objektivite redakcie. Napriek uvedeným dôvodom krajských rád sa osobne nedomnievam, že Matica nejakým hrozivým upadá, pretože na miestnej úrovni sú matičiari naďalej tou potrebnou a chvalobu žiadanou soľou, ktorú miestna a regionálna kultúra potrebuje. Nechcem miešať hrušky s jablkami hovoriac o miestnej kultúre a na druhej strane o rozporoch vo vedení MS, ale pravda je, že miestne odbory nevegetujú v bezvetrí, pechoria sa za každým grošom, majú problémy, ale ich nebudujú a nerobia z toho tragédiu. Všetci sme svedkami, ako v spoločnosti každodenne útočia rôzne nežiaduce vplyvy, verejne alebo skryto, a ak sa ešte my v Matici vnútorne rozchádzame na ktorejkoľvek úrovni, mali by sme si spomenúť na baťka Škultétyho či Čigera-Hronského, ktorí vždy pokojnou cestou dokázali nájsť lúč nádeje.

Možno sa KR v Košiciach riadila heslom, že lepšie je včas zdvihnúť prst, ako neskôr búchať do stola. Len-

že opäť sa nemôžem zbaviť odkazu na minulosť. Matica má vyše stopäťdesiat rokov, kadečo aj nepríjemné preskakala, neponáhľala sa, prečo sa ponáhľať práve teraz? Mimoriadnosť (aj VZ MS) znamená vždy niečo až traumatizujúce. Myslím si, že na mimoriadnom VZ MS by sa začala otvárať trinásť komnata, v ktorej by sme možno našli iba to, čo tu bolo pred rokom 2010. Preto ak nám nie je ľahostajný osud Maticy a jej meno, odporúčam zainteresovaným stranám najprv vzájomne rokovať s vecnou argumentáciou. Nie rétorikou politických strán. Matica potrebuje prúd čistých slov, pravdou doložených argumentov, nie podozrievania. Nepotrebuje hurhaj (častočne bol na poslednom valnom zhromaždení MS), pretože ten nie je živiteľom matičného ducha, ale jeho opakom. Som presvedčený, že v Matici nie sú nezmieriteľné rozpory, možno len obojstranná neinformovanosť alebo nedostatok vôle byť informovaný. To môže spôsobovať trápenie v hľadaní východiska. Možno to znie ako fráza, ale tam alebo práve tam môže byť pravda. Ak sa nedokážu dohodnúť predstavitelia, nech rokujú ich zástupcovia, tolerantnejší, prístupnejší názorom duhových.

Dobrého sme sa za posledných dvadsať rokov neprejedli a niektorí sme aj za to drago zaplatili. Myslím, že riadnym valným zhromaždením MS sa nijaká loď nezmešká. Máme za sebou dvadsať rokov aj ďalšie štyri, vyčkajme aj ten piaty do riadneho valného zhromaždenia MS.

S neprajnosťou nepochodíme

Už dozrel čas na zmenu? Pýta sa Stanislav H. v uvedenom článku a nepriaznivo komentuje aktivity a existenciu spoloočinstva Slobodnej rady slovenského národa, o ktorej aktivitách a snažení písal Viliam Hornáček, predstaviteľ a hovorca občianskeho združenia Korene – stála konferencia slovenskej inteligencie (SNN č. 40/2014, s. 11). Nuž odpovedám, ten čas dozrel, možno správnejšie by bolo povedať, že už je prezretý.

Slobodná rada slovenského národa sa sformovala ako virtuálna identita, „parlament cti a svedomia národne uvedomelej slovenskej inteligencie“. Táto identita nadväzuje na štúrovcov, ich presvedčenie a odhodlanie pri aktivitách ustanovenia a konania Slovenskej národnej rady v roku 1848, ktoré viedli k činom na obranu slovenského jazyka, na zlepšenie života slovenských občanov, ochranu kultúry a územia Slovákov. Všetky činy, ktoré spoločnosť Slobodná rada slovenského národa koná, na ktoré sa pripravuje a formuje, sú determinované a poznačené skúsenosťami a dosiahnutými výsledkami ľudí, ktorých za vykonané činy môžeme slovensky označiť ako elity slovenskej spoločnosti už od 19. storočia doteraz. Týchto ľudí nikto nevyberal, nikto nevolil do funkcií na

ochranu slovenského života a určenie vizie jeho pretrvania. Kvalita štátnictva a elita myslenia A. Bernoláka, L. Štúra, A. Sládkoviča, P. O. Hviezdoslava, A. Hlinku, ďalších národovcov a vynálezov bola založená na ich presvedčení o prospechu svojho konania nielen pre seba, ale pre iného človeka a pre spoločnosť ľudí. A to aj za cenu prenasledovania a žiaľovania. Spoločnosť ľudí v krúžku s označením identity Slobodná rada slovenského národa transformuje skúsenosti slovenských vlastencov z celej histórie slovenského obrodeneckého hnutia, pozoruje činnosť, postupy a výsledky každodenných opatrení orgánov SR a hodnotí ich komplexnosti vzťahov a vplyvov na formovanie ideológie štátu SR. Spolupracujeme s Maticou slovenskou a dúfame, že sa spolupráca bude rozvíjať. Každý človek s úprimným presvedčením a čistým mravným konaním je v tejto našej spoločnosti a identite vítaný. Môže nás pozorovať a hodnotiť, ako konáme, akými metódami plníme naše úlohy a predsavzatia. Ako plníme odkazy slovenských elit na rozvoj národného štátu. Môžete nám pomáhať, ak ste vlastenec a chcete upevňovať slovenské vlastníctvo. Kritizujte nás, len sa neza-radujte do skupiny ľahostajných a neprajných fanúšikov s neprajným bučaním.

František KOSORÍN

Ad.: POLEMIKA, Už dozrel čas na zmenu?, SNN/43 – 44, 25. 10. 2014

Bezočivé odplutie si do polievky iných

Výbory Združení a Rada osobností – Kresba Andrej MIŠANEK

Združenia slovenskej inteligencie KORENE a Slovakia plus, Slobodná rada slovenského národa – obnovená SNR reagovali na uvedenú polemiku a obrátili sa na šéfredaktora SNN so žiadosťou o uverejnenie ich stanoviska.

Skutočnosť, že pisateľ tzv. polemiky a čitateľ rôchho periodika ani po vyše desiatich rokoch aktívnej činnosti Slobodnej rady slovenského národa, ktorá 1. mája 2004 obnovila SNR, nevie, o čo ide, je smutnou, však nie iba jeho vizitkou. Našou však rozhodne nie.

Na otázku skutočného či iba podmenom „Stanislav Hudec“ píšuceho autora tzv. polemiky iba toľko: Slobodnú radu slovenského národa vytvorilo vyše dvesto slovenských vlastencov, ako napríklad Július Binder, Jozef Dubníček, Roman Hofbauer, Viliam Hornáček, Alexander Ilečko, Viliam Jablonický, Tatiana Jaglová, Mikuláš Klimčák, Dušan Klimo, Ferdinand Klinda, Ignác Kolčák, Jozef Kollár, Eva Kristinová, Matúš Kučera, Gregor Papuček, Ivan Plander či Ladislav Ťažký, ale napríklad aj Ján Smolec a tiež Maroš Smolec, ktorý po vykonaní Devínskej prisahy je dokonca naším „prísažným členom“. V tejto súvislosti je na mieste otázka: kto vlastne riadi SNN a kto zodpovedá za v nich zverejnené či nezverejnené, respektíve neúplné informácie?

Zároveň odporúčame – vám aj skutočnému či pod menom Stanislav Hudec sa skrývajúcemu pisateľovi – prečítať si informácie o našej činnosti na www.ssi-korene.org. A až potom, ak prípadne uro-

bil viac pre slovenský národ a jeho štát, nech súdi prácu iných.

A celkom na záver. Keď niekto pojem elita považuje za zastaraný, mal by sa zamyslieť predovšetkým nad sebou, lebo tento pojem sa používa všade na svete a je nanajvýš aktuálny. Navyše, naše oprávnenie zaraďovať sa medzi elitu slovenského národa dokazuje nielen naša už takmer štvrtstoročná práca pre slovenský národ a jeho štát, ale aj mnohé verejné uznania – napríklad aj vysokými štátnymi vyznamenaniami udelenými našim členom.

Vami zverejnené a Stanislavom Hudecom podpísané „odplutie si do polievky, ktorú robili iní“, teda zneváženie a znegodnotenie práce stoviek slovenských vlastencov, považujeme za vážne porušenie novinárskej etiky. Chceme veriť, že nešlo o zámer, ale iba o nepozornosť či omyl, a že vo vašich SNN dostaneme priestor na prezentovanie našej práce. Veď na to aj v novinách celonárodnej verejnoprávnej inštitúcie máme právo.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Po štvrtstoročí

Oslávili sme okrúhle výročie novembrových udalostí z roku 1989 a popri tom sa viedli reči i o tom, ako sa máme. Lebo je tu sloboda reči i skutkov – pravda, len či sa jej nebojíme, či ju dokážeme dostatočne využiť pre naše vlastné záujmy. A poznáme ich vôbec? Máme slobodu a slobodné voľby, pri ktorých však, ako zisťujeme, sa dajú hlasy aj kúpiť.

A sú tu aj bodliaky, ktoré pichajú. Prežili sme korisťnícku privatizáciu, po ktorej sa na našich uliciach popri čoraz chudobnejších ľuďoch objavili aj nafúkaní privatizéri s prázdnyimi hlavami, ale i odstrašujúce individua, mafiánske klany, neštítajúce sa zločinov, vrážd, vydierania, korumpovania polície a súdov. Celý systém organizovaného rozkradnutia národného majetku sa mohol nerušene rozvíjať aj preto, že banky boli sprivatizované nie na začiatku, ale na konci odštatňovania, štátni bankovní úradníci veľkoryso, a nie zadarmo, často na výslovný príkaz politických špičiek poskytovali spriazneným osobám nikdy nevymožiteľné úvery. Prežili sme aj masívny predaj slovenského majetku, rýchly, ale nie vždy výhodný výpredaj našich „zlatých nosníc“, štátnych podnikov i bánk, so závažnými následkami. Namiesto slovenského štátu – ktorý sme označili za najhoršieho možného vlastníka – zmocnili sa práve „zlatých nosníc“ štátne podniky z Francúzska, Nemecka, Talianska či Maďarska. A dnes sa denne na „tirážoch“ vyvážajú zisky do sveta. A nám chýbajú peniaze na školstvo, kultúru, zdravotníctvo.

Všetko sa už meria len a len peniazmi, ale práce na ich zarobenie je málo. Dá sa k nim dostať cez korupciu a klientelizmus. Národ je rozdelený na hŕstku zbohatlíkov a na masu chudobných. Už navždy? Hovorí, že všetko máme vo svojich rukách. Ku komunálnym urnám však neprišiel každý druhý spomedzi nás. Tak ako ďalej?

V panteóne zakladateľov

Panteón a menoslov zakladateľov národnej inštitúcie v minulých dňoch rozšíril spisovateľ, dlhoročný matičiar a súčasný riaditeľ žilinského župného úradu Pavol Holeštiak. Z rúk predsedu MS Mariána Tkáča, správcu MS a šéfredaktora Slovenských národných novín Maroša Smolca a vedeckého tajomníka Petra Cabadaža si tento čínorodý človek prevzal Dekrét zakladajúceho člena Matice slovenskej. Čadčiansky rodák Pavol Holeštiak je členom Matice slovenskej od roku 1990. Tiež je členom Spolku slovenských spisovateľov a od roku 2004 sa angažuje v Slovenskej numizmatickej spoločnosti. Je držiteľom striebornej medaily a diplomu za zásluhy o rozvoj parašutizmu na Slovensku i vo svete a autorom niekoľkých

Zakladajúcimi členmi národnej inštitúcie boli a sú slovenskí vlastenci z domova aj zo zahraničia, ktorí výrazne podporili činnosť Matice slovenskej v troch obdobiach – po roku 1863, po obnovení MS v roku 1919 a po roku 2011.

(rr)

Matičiar na príťažlivých podujatiach a pamätihodnostiach

Partizánčanov nadchol Salamander

Ani nevľúdne počasie neodradilo vyše pol stovky členov Matice a jej sympatizantov z Partizánskeho vybrať sa za pamätihodnosťami Banskej Štiavnice a jej okolia. Predsedníčka tamjšieho matičného odboru Eva Naháľková naplánovala atraktívny poznávací program, ktorý oslovil mnohých záujemcov.

Matičiar z Partizánskeho na exkurzii v Banskej Štiavnici.

Skúsený a rozhľadený sprievodca už cestou vykreslil históriu miest, ktoré matičiar plánoval navštíviť. Aj keď daždivé počasie škrtlo z itinerára návštevu kúpeľného parku v Sklených Tepliciach, mesto svetového kultúrneho dedičstva Banská Štiavnica so svojimi architektonickými skvostami kúpeľné manko vrchovato nahradilo. Historické pamiatky Banskej Štiavnice Partizánčania najprv poznávali počas okružnej jazdy autobusom, ktorým potom v zájazde pokračovali do ko-

háryovsko-coburgovského kaštieľa vo Svätom Antone, kde sa oboznámili so životom týchto šľachtických rodov a s expozíciami chýrneho Poľovníckeho múzea. Potom sa potešili novými poznatkami a skutočnosťou, že dážd utíchl, vrátili do cieľa v Banskej Štiavnici. Prezreli si Nový zámok a ďalšie historické pamiatky tohto starodávneho banského mesta, s ktorými ich s byľkou nostalgie, no s dôvernou znalosťou oboznámili Eva Naháľková a Pavel Kopál, ktorí tu absolvovali

stredoškolské štúdiá a prežili krásne roky mladosti. Videli Klopačku, pohybujúci sa Banskoštiavnický betlehem, pôsobivé sakrálné stavby a objekty, Starý zámok, hrad, kalváriu, slávnu banskú akadémiu aj ďalšie stavby pripomínajúce pozoruhodnú banícku tradíciu. Fascinovalo najmä Námestie Svätej Trojice s impozantným barokovým súsoším. Všetkých však nadchýnal tradičný salamandrový sprievod, ktorý bol hlavným magnetom večera. Hrdo a zároveň veselo v ňom, sprevádzaní dychovou hudbou, kráčali predstavitelia mesta, uniformovaní baníci s erbovým proprietami svojho remesla, rozjarení študenti, remeselníci, technici, vlajkonosiči, maďarskí, poľskí i nemeckí baníci. Len čo sprievod na chvíľu stíchol, pozornosť zhromaždených na seba upriamili pastier s jašteričkou, ilustrujúci povest' vzniku mesta i tradíciu salamandrovej slávnosti. Nechýbal na nej Nácko so svetobežníckym kufrom, permoníci, drobní raráškovia z banských hĺbin aj iné povestné postavičky mesta. Záver sprievodu ukončil dymiaci rušeň Štiavnickej Anče, ktorá privádzala študentov do mesta. Z takéhoto výletu si nemožno nedoviesť veľa poznania a zážitkov.

Mária DOMINOVÁ

Prechádzka storočiami za jeden jediný deň

Po stopách bernolákovskej generácie

Jazykový odbor Matice slovenskej v spolupráci s Katedrou slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre pripravil exkurziu na pamätné miesta spojené s životom našich spisovateľov a dejateľov z obdobia prvých pokusov o kodifikáciu slovenčiny. Organizačným garantom podujatia bola predsedníčka Jazykového odboru Matice slovenskej PaedDr. Renáta Hlavatá, PhD., z Katedry slovenského jazyka FF UKF.

Exkurzia sa uskutočnila v rámci projektu Spoznávanie a propagácia kultúrneho a jazykového dedičstva Trnavy a okolia. Cieľom bolo nielen prejsť chodníkmi, po ktorých kráčali nohy našich dejateľov, pokochať sa pohľadmi, ktoré inšpirovali veľkého slovenského básnika Jána Hollého, ale najmä odovzdať odkaz tejto generácie mladým ľuďom. Na tejto literárnej exkurzii sa totiž zúčastnili aj študenti Gymnázia sv. Cyrila a Metoda v Nitre.

Prvou zástavkou bola Dobrá Voda, malebná dedinka v náručí Malých Karpát, kde bolo posledné pôsobisko Jána Hollého. Tu sa s básnikom, používajúcim Bernolákov kodifikovaný jazyk, radili mladí štúrovci o budúcnosti slovenčiny. V Naháčoch – niekdajšom pôsobisku najväčšieho popularizátora bernolákovčiny Juraja Fándlyho – si pozreli bernolákovskú expozíciu spojenú s národopisnou výstavou. V lesoch nad obcou bol v minulosti kláštor sv. Kataríny. Tu čerpal Fándly podnety na svoje kľúčové dielo Dúverná Zmlúva medzi Mníchom a Diablom. Cez žirnu trnavskú rovinu priviedla trasa literárnej vychádzky jej účastníkov do obce Dolné Dubové. Už na prvý pohľad je to iný svet – kraj bohatý aj vo feudalnej minulosti. Tu pôsobil významný slovenský spisovateľ a národný buditeľ Jozef Ignác Bajza, odveký rival a kritik Bernoláka a jeho slovenčiny. O tejto rozporupnej osobnosti sa podozvedali

doteraz nepoznané skutočnosti v miestnej, úplne novej expozícii. Poslednou zástavkou bola obec Madunice. Tu Ján Hollý tiež pôsobil a pod stáročným dubom v háji Mlích vytvoril najkrajšie básne slovenského klasicizmu. V obci vybudovali pamiatkovú zónu pomenovanú po básnikovi, ktorej súčasťou je aj zaujímavá výtvarne riešená pamätná izba.

Tomáš BÁNIK

Slávnostná akadémia k stosedemdesiatemu výročiu vzniku štátnej hymny

V Senci zvučali hymnické piesne

Strhujúci príbeh slovenskej štátnej hymny inšpiroval seneckých matičiarov, aby usporiadali výnimočne pôsobivú slávnostnú akadémiu. Vďaka dobre známemu profesionálovi Mgr. art. Zdenkovi Macháčkovi, dirigentovi a hudobnému skladateľovi, dvadsaťčlenný ženský matičný spevácky zbor urobil pôsobivý hudobný sprievod dejinami. Predstavil ľudové piesne, ktorých nápev slúžil pri zrode piesne, ktorá sa stala štátnou hymnou Slovenskej republiky.

Bola to vlastne spevavá vlastiveda o tom, ako vznikla melódia piesne, ktorú do nôt zaznamenal 16. marca 1843 August Horislav Krčmery. Ale až v roku 1905 prvú harmonizáciu hymnickej piesne Nad Tatrou sa blýska zverejnil v Zbierke národných piesní slovenský skladateľ Mikuláš Schneider-Trnavský; tá potom vyšla nákladom študentského spolku Detvan v Prahe.

■ SVOJRÁZNY PROTEST

Podstata však je v slovách, ktoré pri hre na citaru zložil dvadsaťtriročný oravský mládenec Janko Matúška z Dolného Kubína. „Tento štúrovec stvoril slová piesne ako výkrik pro-

testu mladých študentov, ako prejav vášnivého odporu proti zosadeniu obľúbeného Ľudovíta Štúra, keď ho vrchnosť zbavila katedry, profesúry na Evanjelickom lýceu na Konventnej ulici v Bratislave – slovenská hymna, dnešná slovenská štátna hymna vznikla ako manifest za program Ľudovíta Štúra, ako manifest na podporu jeho národného programu,“ konštatoval v pozdrave účastníkom slávnostnej akadémie Drahoslav Machala.

Pieseň s pôvodným názvom Prešporskí Slowáci, budúci Lewočané sa spievala, keď študenti opúšťali Bratislavu. Slávnostná akadémia podčiarkla duchovné poslanstvo sloven-

skej hymny, ideály slobody, spravodlivosti a pravdy aj pre dnešné generácie

■ MANIFESTAČNÝ SPEV

Matičný ženský zbor vytvoril dôstojný rámec slávnostnej akadémie aj piesňami Hoj, vlast' moja a Materinská reč, aká si mi milá, zanietenými recitáciami z textov Ľudovíta Štúra a básňami Karola Strmeňa. Moja rodná zem nadchla prítomných tak prednesom, ako aj krásou jazyka, ktorou sa prezentovala matičiarka Elena Čajková.

Slávnostná časť akadémie vyvrcholila spoločným spevom slovenskej štátnej hymny Nad Tatrou sa blýska.

Dušan D. KERNÝ

PRIPOMÍNAME SI

29. novembra

– sto šesťdesiatpäť rokov od narodenia národovca, právnik, poslanca uhorského snemu za mikulášsky okres Jána Ružiaka (1849 – 1921, signatára Martinskej deklarácie

– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil grafik Jaroslav Vodrážka (1894 – 1984), ktorého z Prahy do Martina pozval Štefan Krčmery a talentovaný mladý muž sa v Matici slovenskej stal priekopníkom slovenskej knižnej ilustrácie, najmä kníh pre deti

– päťdesiatku by oslavoval básnik a textár pesničiek Jozef Urban (1964 – 1999); azda najznámejšia je jeho pieseň Voda, čo ma drží nad vodou

– štyridsať rokov by mal hokejový reprezentant Pavol Demitra (1974 – 2011)

30. novembra

– storočnica katolíckeho kňaza, básnika a v rokoch prvej Slovenskej republiky riaditeľa Katolíckej akadémie Mikuláša Šprinca (1914 – 1986)

– pred sedemdesiatimi rokmi (1944) pri akcii proti partizánom našla nemecká jednotka v lesoch nad dedinou Prašice bunker s dvadsiatimi dvoma židovskými občanmi, ktorých tam ukryli ich spoluobčania; všetkých, vrátane detí, zastreli

– dvadsaťpäť rokov, čo po novembrových udalostiach 1989 abdikoval Viliam Šalgovič a na post predsedu SNR nastúpil Rudolf Schuster (V. Šalgovič krátko potom spáchal samovraždu)

– šesťdesiatpäť rokov si pripomína herec a podnikateľ Andy Hric

– slovenský futbalový reprezentant Vladimír Weiss ml. má dvadsaťpäť

1. decembra

– päťdesiatpäť rokov od smrti veľkého slovenského matematika a pedagóga prof. Juraja Hronca (1881 – 1959)

2. decembra

– deväťdesiatpäť rokov, čo sa v Turzovke narodil spisovateľ Rudolf Jašík (1919 – 1960), autor románov, odrážajúcich duch svojich čias: Na brehu prieračnej rieky, Námestie svätej Alžbety a Mŕtvi nespievajú

– bývalý náš hokejový reprezentant Dárus Rusnák má päťdesiatpäť rokov

3. decembra

– pred päťdesiatimi rokmi (1964) sa podpísala zmluva medzi ZSSR a našou republikou o výstavbe plynovodu cez územie Slovenska od obce Rusá po Vysokú pri Morave a ďalej do západnej Európy

5. decembra

– minister vnútra Slovenskej socialistickej republiky rozhodol v roku 1989 o zrušení drôtených prekážok a zátarás na našich hraniciach s Rakúskom; 25. výročie

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil Mikuláš Ferjenčík (1904 – 1988), politik a generál, počas SNP spolupracovník Jána Goliana a povereník obrany, po vojne štátny tajomník ministerstva obrany, ako protikomunisticky orientovaný veliteľ po februári 1948 emigroval do USA

– deväťdesiatpäť rokov čo sa narodil básnik a prekladateľ z taliančiny, zo srbčiny a zo slovinčiny Víťazoslav Hečko (1919 – 1972), brat spisovateľa Františka a prekladateľa, teoretika umeleckého prekladu Blahoslava

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 109 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sidlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filialna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GESPER, Peter CABADA, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIC, Jaroslav CHOVAŇEC, Drahoslav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN. Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranica.tlac@slpostas.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie e nevraciam. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.